

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. et Bc. Hana Petrášová

Olomouc 2019

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Od umění k výchově:

literární a filmová výchova na ZŠ a SŠ

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Michal Kříž, Ph.D.

Zpracovala:

Bc.et Bc. Hana Petrášová

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci *Od umění k výchově: literární a filmová výchova na ZŠ a SŠ* jsem napsala zcela samostatně, s použitím uvedené literatury.

V Olomouci dne

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Michalovi Křížovi Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích, jenž vedly k vypracování diplomové práce. Také bych ráda poděkovala své rodině a všem přátelům, kteří mě v práci podpořili a bez kterých bych práci nemohla dokončit.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá tématy od umění až k výchově, především se věnuje literární a filmové výchově na základních a středních školách. V první části práce jsou objasněny historické kontexty s dnešním filmem a filmovou výchovou. Tato část se dotýká hned několika podstatných momentů jak u nás tak ve světě. Další část se zabývá výchovou literární a filmovou, jejich ustanovením ve školském zákoně, historií či cíli filmové výchovy. Následují kapitoly zaměřené na konkrétní filmy či seriály, jenž je možné použít pro zpestření a podtržení výchovy a vzdělání na základních i středních školách. V poslední části diplomové práce jsou rozebrány vybrané filmové festivaly, jejich význam a možnostem využití ve školství.

Klíčová slova

Literární výchova, filmová výchova, umění, výchova, vzdělání, film, filmové festivaly

Abstract

The dissertation covers topics ranging from art to training, foremost it tackles literary and movie education on elementary and high schools. First chapter lays out the historical context to the today's movies and movie education. This part touches on several important events both domestic and in the world. Next chapter looks at literary and movie education, their position in education law, history and goals of movie education. Following chapters are focused on specific movies or shows, that can be used for sparking and accenting training and education at elementary and high schools. The last part of the dissertation dissects selected movie festivals, their importance and potential in education.

Key Words

Literary education, movie education, art, training, education, movie, movie festivals

Obsah

ÚVOD	8
1. Umění	12
1.1 Film jako umění	13
1.1.1 Novomediální umění v České republice	14
2. Výchova	16
2.1 Literární výchova	16
2.1.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání	17
2.1.2 Literární výchova pro základní školy	18
2.1.2 Literární výchova pro střední školy	20
2.2 Filmová výchova	21
2.2.1 Historie filmové výchovy	22
2.2.2 Cíle filmové výchovy	24
2.2.3 Filmová výchova na základních školách	25
2.2.4 Filmová výchova z pohledu Ministerstva kultury ČR	26
2.2.5 Asociace českých filmových klubů	28
3 Souvztažnosti literární a filmové výchovy	29
4. Film ve výuce	31
4.1 Film ve výuce pro základní školy	32
4.1.1 Český jazyk a literatura	32
4.1.1.1 <i>Kytice</i> – Karel Jaromír Erben	32
4.1.1.2 <i>Máj</i> - Karel Hynek Mácha	34
4.1.2 Občanská výchova	36
4.1.2.1 <i>V hlavě</i>	36
4.1.2.2 <i>Hačikó – příběh psa</i>	39
4.1.3 Přírodopis	40
4.1.3.1 <i>Byl jednou jeden život</i>	41
4.1.3.2 <i>Doba ledová</i>	43
4.1.4 Dějepis	45
4.1.4.1 <i>Troja</i>	45
4.1.4.2 <i>Asterix a Olympijské hry</i>	47
4.2 Film ve výuce pro střední školy	49
4.2.1 Český jazyk a literatura	50
4.2.1.1 <i>Spalovač mrtvol</i>	50
4.2.1.2 <i>Marečku, podejte mi pero!</i>	52

4.2.2	Občanská výchova.....	54
4.2.2.1	<i>My děti ze stanice ZOO</i>	54
4.2.2.2	<i>Než jsem tě poznala</i>	56
4.2.3	Přírodopis	58
4.2.3.1	<i>Zázračná planeta</i>	58
4.2.3.2	<i>Den poté</i>	60
4.2.4	Dějepis.....	62
4.2.4.1	<i>Habermannův mlýn</i>	62
4.2.4.2	<i>Marie Antoinetta</i>	64
5.	Filmové festivaly.....	66
5.1	Mezinárodní festival dokumentárních filmů Ji.hlava.....	66
5.1.1	Mezinárodní festival dokumentárních filmů Ji.hlava 2018	67
5.1.2	Možnosti využití ve školství.....	68
5.2	Film festival Zlín.....	69
5.2.1	Zlín film festival 2018.....	70
5.2.2	Možnosti využití ve školství.....	71
5.3	Letní filmová škola Uherské Hradiště.....	72
5.3.1	Letní filmová škola 2018.....	72
5.3.2	Možnosti využití ve školství.....	74
5.4	Anifilm	74
5.4.1	Anifilm 2018	75
5.4.2	Možnosti využití ve školství.....	76
5.5	Mezinárodní filmový festival Praha – FEBIOFEST	76
5.5.1	FEBIOFEST 2018	77
5.5.2	Možnosti využití ve školství.....	78
5.6	PAF Olomouc.....	78
5.6.1	PAF Olomouc 2018.....	79
5.6.2	Možnosti využití ve školství.....	80
6.	Shrnutí	81
7.	Závěr	82
8.	Bibliografie	83
9.	Filmové zdroje	90
10.	Seznam obrázků	93
11.	Seznam příloh.....	94
12.	Přílohy	95

ÚVOD

Literární výchova na základních a středních školách je již od pradávna. Jen co se lidé naučili číst a psát a poté se naučili texty rozmnožovat a šířit dál po světě, se lidé učili o svých předcích pomocí svitků, spisů a později z knih. Ovšem ne všechna literatura byla naučná, tvořilo se i proto, aby si lidé odpočinuli, oddechli a mohli se přesunout do jiných států či světů a i díky tomu prožít jiný život. Literatura jako taková je důležitá a literární výchova ve školách je neodmyslitelná. Už jen počet hodin na školách, které se týkají českého jazyka či literatury, dává vědět, že patří mezi nejdůležitější předměty – myslím pro učitele, žáci mají určitě jiné nejdůležitější předměty. A to nemluvím o státních maturitách. Umět se vyjadřovat správně, spisovně a mluvit k tématu je v dnešní době zázrakem a přitom by to mělo být normální, asi tak jako dýchat.

Při promýšlení diplomové práce na vybrané téma jsem narazila na velké množství prací týkající se literatury, českého jazyka, literární výchovy a dalších podobných témat. Ovšem na druhé straně o filmové výchově se mi podařilo objevit prací jen pár. V současné době se na základních a středních školách objevují předměty na téma filmové výchovy. Ačkoliv jsem o takovémto předmětu doposud moc neslyšela a neměla o něm povědomí, jsou tyto předměty zařazovány do běžné výuky, ať už jako volitelné předměty, zájmové kroužky, či odborné specializace na středních školách. Sama bych velice ráda takovýto předmět v rozvrhu uvítala. Filmy jsou mojí vášní, koníčkem, odreagováním, ať české, či světové, ať komedie, nebo sci-fi. Myslím si, že nejsem jediná, koho by to zajímalo, kdo by ve třídě diskutoval o daném filmu či problematice a tím se mohl více zapojit v hodinách. A také, když vidím dnešní mládež, jak se neustále natáčí na mobilní telefony, tvoří nejrůznější mini videa a každý z těch dospívajících lidí umí s mobilním telefonem větší zázraky než rodiče a učitelé, tak by právě zavedení předmětů s problematikou filmové výchovy bylo pro ně zábavným zpestřením běžné školní docházky. Jestli si mají přečíst knihu nebo se podívat na film, tak všichni tušíme, co vyhraje. Takže proč toho nevyužít?

Nechci zpochybňovat důležitost knih, protože sama si ráda přečtu novou knihu či jednu a tu samou po stopadesáté, ale přiznejme si to, v dnešní „uspěchané“ době si člověk rád sedne kdykoliv během volné chvíle k nějakému dobrému filmu. Nedivím se, že i když prodej knih roste, v knihovnách a v knihkupectvích potkáme stále méně lidí a hlavně žáků a studentů. Stáhnout či podívat se online na film je záležitostí chvilky klikání a je to rychlejší, snazší,

pohodlnější a zejména kdekoliv dostupné pro prakticky kohokoliv. Žáci a studenti by si měli uvědomit, že kniha a filmy jdou ruku v ruce. Nejen dobrý film je natočený podle knižní předlohy, např. od Michala Viewegha filmy *Báječná léta pod psa*¹, *Účastníci zájezdu*², *Výchova dívek v Čechách*³, *Román pro ženy*⁴ a mnoho dalších, či od Bohumila Hrabala *Ostře sledované vlaky*⁵, *Obsluhoval jsem anglického krále*⁶ či *Postřižiny*⁷. A opět můžeme sáhodlouze debatovat o tom, která verze je lepší a více či méně povedená. Není nad to znát obě verze, psanou i filmovou.

A proto jsem se rozhodla pro toto téma: od umění k výchově. Můžeme přece učit a vychovávat i takovým způsobem, že to děti baví, a můžeme k tomu používat umění, vždyť umění je naše dědictví, které se snažíme uchovávat pro další generace, aby věděli, že jsme také uměli tvořit umění. Umění nejsou pouze obrazy, sochy a architektura, ale i literatura – kroniky, komedie, pohádky či romány a v poslední době sem musíme řadit i filmy, dokumenty, krátké spoty a další různé varianty z audiovizuální tvorby. A toho bychom měli využít a dnešním dětem nabídnout, obě varianty, jak knihu, tak i film. Tuto nabídku lze použít v skoro každém možném předmětu. Není nad to si odpočinout a přitom se i trochu vzdělat.

Jak už bylo zmíněno, tato diplomová práce se věnuje jak literární, tak filmové výchově. V práci bude věnována pozornost na rozdíly mezi těmito obory, a jak by šla filmová výchova využít ve výuce. Kde by byla filmová výchova vhodná, kde naopak ne. V práci bude také věnována část vybraným regionálním filmovým festivalům, které by též mohli obohatit školní výuku jak na základních tak středních školách.

Před psaním jakékoliv práce je nutné si položit několik otázek souvisejících s vybraným tématem. Klást otázky není až takový problém, ale srozumitelně na ně odpovědět, už je věc poněkud jiná. Jednou z prvních otázek, které si jistě čtenář položí při pohledu na tuto práci je: Co je literární a filmová výchova? Mají spolu něco společného, nějaký základ, nebo se jedná o úplně jiné obory a témata, která na sobě nezávisle vznikla? I laikům, kteří se těmito tématům

¹ *Báječná léta pod psa* [film]. Režie Petr NIKOLAEV. Podle literární předlohy Michala Viewegha. Česko, 1997.

² *Účastníci zájezdu* [film]. Režie Jiří VEJDĚLEK. Podle literární předlohy Michala Viewegha. Česko, 2006

³ *Výchova dívek v Čechách* [film]. Režie Petr KOLIHA. Podle literární předlohy Michala Viewegha. Česko, 1997.

⁴ *Román pro ženy* [film]. Režie Filip RENČ. Podle literární předlohy Michala Viewegha. Česko, 2004.

⁵ *Ostře sledované vlaky* [film]. Režie Jiří MENZEL. Podle literární předlohy Bohumila Hrabala. Československo, 1966.

⁶ *Obsluhoval jsem anglického krále* [film]. Režie Jiří MENZEL. Podle literární předlohy Bohumila Hrabala. Česko/Slovensko/Německo/Maďarsko, 2006.

⁷ *Postřižiny* [film]. Režie Jiří MENZEL. Podle literární předlohy Bohumila Hrabala. Československo, 1980.

nevěnují a slyší je úplně prvně, je jasné, že spolu musí souviset. Jedna by nemohla být bez druhého.

A mohli bychom pokračovat dále: hodí se filmová výchova do školního prostředí, má cenu jí do osnov předmětů řadit nebo jí vytvořit samostatný předmět. Není jich už takhle dost, jak na základních, tak i středních školách, vejde se ještě do osnov a žáci ji budou zvládat. Toto je spornou otázkou, na kterou si může každý, ať už pedagog, nebo zřizovatel škol odpovědět jinak, ale dle mého názoru chybí na školách předměty či spíše zpestření v hodinách jednotlivých vzdělávacích oblastí, které by se zabývaly něčím, co žáky baví a na co se budou těšit a tím pádem také připravovat. Určitě nejde o to vynechat nebo dokonce zrušit některý z dosavadních předmětů a oblastí, ale spíše rozšířit vědomí žáků a studentů o něco dalšího, jiného a myslím si i zábavného a potřebného. A tím mohou být i filmy v jednotlivých předmětech.

Tím naznačuji i otázku počtu hodin se zařazenými filmovými ukázkami či celé hodiny věnované filmům. Zda by se měly objevovat na prvním, nebo až na druhém stupni a zda se mají hodiny obohacené filmovými ukázkami objevit i na středních školách, které jsou již odborně zaměřené. Filmové hodiny a ukázky v předmětech bych zařadila až do druhého stupně, jelikož první stupeň je už takto velmi složitý a náročný pro mladé mozky. A ano, je pravda, že navyšování hodin není asi moc dobrý nápad, jelikož už takhle jsou žáci přehlceni. Možností je i zařazení hodin do volitelných předmětů a tím rozšíření a zpestření výuky. Například cizí jazyky jsou důležité oblasti, ale ne každý na ně má vlohy a problémy mu dělá jeden cizí předmět natož více. Tudiž by se dalo jít i touto cestou. Ať si žáci vyberou a to samé i studenti středních škol, pokud se nejedná o umělecký obor, kde jsou předměty zaměřené na filmovou výchovu povinné a je hlavním odborným předmětem, ale v jiných školách může jít opět o volitelný předmět. A pokud by se nevytvořil povinný ani volitelný předmět, opět je tu možnost pouhého zařazování filmů, seriálů či dokumentů do hodin a tím jejich zpestření.

Mezi nejdůležitější otázky také jistě patří, jaké filmy či dokumenty vybrat, kdo je vybere a podle čeho? Podle žánru, délky, oblíbenosti? Z dokumentárních filmů rozlišit, co je pro výuku vhodné a co nikoli. Má na to někdo školy či vzdělání? Jistě, je důležité vybrat a myslím si, že je z čeho vybírat. Každý učitel určitého předmětu ví, co by se hodilo a kam by se to dalo ve vyučování vložit. Nechme to na učiteli, ať si sám zvolí délku, jazyk či žánr podle toho, jak se mu to hodí. Učitel českého jazyka a literatury asi moc dobře neví, který film by

pomohl vysvětlit Newtonovy zákony ve fyzice a naopak. Rozhodně musí být nějaké hranice, ale konečný výběr nechme na žácích, studentech a učitelích. Oni vědí, co je a není vhodné.

A co se týká dokumentárních filmů, je jich všude plno. Všechny města se hemží filmovými festivaly, takže nemusíme chodit daleko a hned máme dosti na výběr a s žáky také na filmy můžeme vyrazit a tím pádem jim zpestřit výuky a prohloubit znalosti.

1. Umění

Umění je pro každého něco jiného, někdo za umění považuje nejruznější obrazy či sochy, pro někoho je umění melodie či hudební koncert a pro někoho je umění kniha či film. Každý vidíme pod pojem umění trochu něco jiného. A jak již název diplomové práce poukazuje, budeme se věnovat tématům od umění k výchově. Tudíž začneme uměním jako takovým.

Umění jako takové je velmi těžké definovat. Má řadu výkladů a interpretací. Umění je součástí lidské kultury jak v širokém slova smyslu, jako užitečná dovednost, kterou neovládá každý a která je v mnoha případech třeba se naučit. V užším smyslu pak můžeme definovat umění jako důraz na tvořivost, originalitu a individualitu umělce. V umění jde především o subjektivní pohled jak autora, umělce, tak i ostatních „pozorovatelů“. Umění jsou od dob Renesance brána zejména ve zmíněném užším smyslu „krásných umění“ (YIRKA, 2019). Od starověku (OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ, 1888-1909) se umění dělí na:

- Výtvarná
- Múzická

Umění výtvarná představují zejména trvalá vizuální umělecká díla, například malířství, sochařství či architektura. Umění Múzická, nebo též performativní, pak představují umění, kde umělec sám vystupuje před publikem a prezentuje se. Mezi Múzická umění můžeme zařadit zpět, tanec, hudbu či divadlo. Vzhledem ke stávajícímu a nezastavitelnému pokroku v oblasti písma, záznamovým technikám a elektronice je toto rozdělení více méně přežitik, nicméně je stále využíváno.

Jak již bylo zmíněno, pojem je velice široký a má řadu výkladů. Každý z odborníků jej definuje různorodě. Pokusy o definici vycházejí zejména z vlastností jednotlivých děl a činností samotných umělců, z historie i z hlediska jednotlivých činností.

V historii byl kladen důraz zejména na zobrazovací stránku umění, dále pak na vyjadřovací a sdělovací stránku umění. Umění má za cíl zejména působit účelově k potěšení člověka, vyvolání různých nálad a citů, k šíření postojů, myšlenek, k propagaci ideálů a názorů, v různých terapiích i z hlediska estetiky k výzdobě (PŘÍSPĚVATELÉ WIKIPEDIE, *Umění*, 2019).

Podle Ottova slovníku je umění úmyslné tvoření nebo konání, jehož výsledek nad jiné výtvary a výkony vyniká jistou hodnotou již při pouhém nazírání a vnímání, tj. hodnotou estetickou (OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ, 1888-1909).

Encyclopaedia Britannica (ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA, 1971) vymezuje umění jako „užívání dovedností a představivosti k vytváření estetických předmětů, prostředí nebo zážitků, které lze sdílet s druhými lidmi.

Podle prof. Clause Tiedemanna z hamburské univerzity je umění ta oblast kulturní činnosti, kde se lidé snaží podle svého nadání, znalostí a dovedností vyjadřovat své myšlenky a city buď vytvářením děl, nebo jednáním (TIEDMANN, 2013).

1.1 Film jako umění

Jednou z prvních technologií měnící charakter umění byla označena fotografie, následně pak film. První fotografie vznikla v první polovině devatenáctého století. Fotografii můžeme brát jak jako umění, tak i vědu využívající světlo k vytvoření trvalého obrazového záznamu. Fotografie mohou být digitální, prostřednictvím čipů, nebo chemickým procesem prostřednictvím světlocitlivého materiálu, například filmu (SPENCER, 1973: 454). Fotografie je využívána v mnoha oblastech, např. věda, výroba, obchod, umění. Průkopníky prvních fotografií jsou např.: Nicéphore Niépce, Jacques Daguerre, William Fox Talbot.

Pro měnící se umění byl významným zlomem konec devatenáctého století, kdy bratři Lumiérové uskutečnili první veřejné promítání filmu. Film jako takový je souhrnné označení pro kinematografii, ať už v umělecké, technické, komerční či společenské sféře. Postupem času se stává film médiem velmi oblíbeným, z počátku převažovaly grotesky. Postupem času se film rozvíjel a zdokonaloval, nejdříve motor, který zajišťoval rovnoměrné natáčení a promítání, potom také zvuk, barva. Ve 20. století se pak stal film nejvýznamnějším uměleckým průmyslem (PŘÍSPĚVATELÉ WIKIPEDIE, *Film*, 2019).

Tyto můžeme brát jako předchůdce tzv. nových umění, mezi nejvíce používané patří novomediální umění, nebo též umění nových medií (TRIBE, 2006: 7). Pojem nová média lze chápat jako (NOVOTNÝ, HEŘMANOVÁ, 2012) :

- vyvíjející se formu médií, především elektronického charakteru, která má experimentální ráz (Random House Dictionary);
- internet a další postindustriální formy telekomunikace (CollinsEnglishDictionary);
- průmysl n. m. (CollinsEnglishDictionary);
- interaktivní formu komunikace, užívající internet – podcasty, RSS feedy, sociální sítě, blogy, wiki servery, atd.
- forma interaktivního avantgardního umění, využívající technologii nových medií, například počítačovou grafiku, animaci, virtuální umění, interaktivní digitální prvky, robotiku či biotechnologii.
- umění nových medií, tj. ve významu novomediální tvorby, resp pro mediální umění technologicky inovovaných prostředků a nástrojů komunikace.

Mezi tyto zařadíme zejména digitální umění, umění počítačové, interaktivní umění nebo umění multimediální. Novomediální umění může být chápáno jako propojení mediálního umění a technologického umění (PŘISPĚVATELÉ WIKISOFIA, *Současné umění a nová média* 2017), Mezi mediální umění můžeme zařadit video art, přenosové umění a experimentální film, mezi technologické pak elektronické umění, robotické umění a umění genomické (TRIBE, 2006: 95). Mezi nová umění je nutné také zmínit internetová umění či umění videoher.

1.1.1 Novomediální umění v České republice

V České republice se nová média začala rozvíjet od druhé poloviny 20. století, ve větší míře pak po pádu socialismu v roce 1989. Teorie nových medií zůstávala dlouhou dobu pouze v akademických a uměleckých kruzích. Do povědomí veřejnosti se dostala až v posledních letech. Mezi předchůdce mediálního umění v ČR můžeme zařadit např. Zdeňka Pešánka, Zdeňka Sýkoru a další. Československá nová vlna je generace filmových scenáristů a režisérů, kteří tvoří od 60. let 20. století – Miloš Forman, Věra Chytilová nebo Jiří Menzel a další. Inovativní scénickou technikou Theatergraph se zabývali Miroslav Kouřil a Emil

František Burian. Hlavním principem bylo prolnutí reálného děje na scéně s promítanou projekcí. Tento systém byl pak dotažen k dokonalosti v projektu *Laterna Magika*, u jehož zrodu stáli režisér Alfréd Radok a scénograf Josef Svoboda. *Laterna Magika* je experimentální a multimediální divadlo, které bylo představeno na výstavě EXPO v roce 1958 a ohromilo celý svět. Dalším revolučním projektem představeným na výstavě EXPO 67 byl *Kinoautomat* od autora Radúze Činčery. Jeho základem byl první interaktivní film na světě, kde o dalším vývoji děje rozhodovali diváci v hledišti prostřednictvím tlačítek (PŘÍSPĚVATELÉ WIKIPEDIE, *Nová média*, 2018).

2. Výchova

Obecně výchova nebo též edukace v obecné rovině znamená cílevědomou, plánovitou a všestrannou činnost směřující k přípravě člověka pro jeho budoucí život, ať už procesní, nebo soukromý. Výchovou považujeme celoživotní učení a socializaci s cílem přeměny člověka. Výchovu můžeme též definovat jako zprostředkování znalostí, dovedností a postojů, které jsou přítomny v dané společnosti a které jsou pokládány za důležité předat dalším generacím. Konečným cílem výchovy je vštípit dětem mýtus, jenž stmeluje identitu určité kultury nebo civilizace (GILLMAN, 2007: 26). Různé koncepce výchovy byly proto v průběhu historie lidstva ovlivněny sociokulturními podmínkami a odlišnými koncepcemi chápání člověka. Kulturní evoluce však výchovu nevyžaduje (HOUSER, 2016).

2.1 Literární výchova

Literární výchova se vyučuje zejména v rámci výuky českého jazyka, ale její prvky lze spatřit i mimo školní vyučování. Vztah ke čtení a k literatuře je budován od raného dětství, nejprve prostřednictvím rodičů, následně pak předškolní a školní docházkou. Vztah k literatuře je u žáků ovlivněn mnoha faktory. Základem budoucího vztahu ke čtení pokládají nejen učitelé českého jazyka na základních školách na začátku školní docházky, ale také rodiče. Pokud je pojata výuka zajímavým způsobem, vzniká předpoklad, že se budou žáci na takové hodiny těšit a budou mít kladné pocity k literatuře i mimo školu. Jak již bylo zmíněno, důležitým činitelem ve výchově čtenáře je rodina, v níž dítě vyrůstá. Pokud rodina a rodiče dítě ve čtení a v kladném přístupu ke knihám podporuje a poskytuje možnosti a příležitosti se ve čtení zdokonalovat, rozvíjí tak jeho kladný vztah k literatuře. Důležitou roli v literární výchově mají veřejné knihovny, které považují tuto skutečnost za svůj nejdůležitější cíl. V případě, že se podaří propojit mimoškolní poznatky a zkušenosti s výchovou školní, lze vytvořit pevné základy, na kterých můžeme budovat u žáků kladný vztah k literatuře a rozvíjet zájem o čtení po celý život (ŘEŘICHOVÁ, 1988: 100).

2.1.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Literární výchova je popsána v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, stejně jako ostatní předměty vyučované na základních školách. Rámcový, vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) je dokumentem, který je postaven na úrovni státních kurikulárních dokumentů, společně s Národním programem. Literární výchova je součástí oblasti RVP ZV Jazyk a jazyková komunikace. Tato oblast zahrnuje zejména Český jazyk a literaturu, cizí jazyk a další cizí jazyky. Oblast je charakterizována jako jeden z nejdůležitějších cílů výchovně vzdělávacího procesu. Absolventům základních škol tak umožňuje získat dobrou úroveň jazykové kultury a vzdělání, neboť jazyková výuka vytváří základ pro komunikaci v každé společnosti. Díky ní žáci získávají dovednosti a vědomosti, které uplatňují každý den. Žákům, absolventům umožňuje zejména možnosti orientace a porozumění v blízkém i širokém okolí a domluvit se v tuzemsku i v zahraničí. Literární a jazyková výchova dává možnost vyjádřit svůj názor ústně i písemně, učí správně a vhodně komunikovat a dosáhnout stanovených cílů.

Vzdělávací obor Český jazyk a literatura je obsahově naplňován v rámci tří složek – Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova. Obsah složky Literární výchova je v RVP ZV definován takto: „V Literární výchově žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se také rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život“ (RVP ZV, 2013). Ke každému vyučovacímu předmětu je navíc definováno, kterých očekávaných výstupů by měl žák dosáhnout po uplynutí konkrétního období. Na 1. stupni základní školy rozlišujeme 1. období, které je zaměřeno na 1. – 3. třídu, a 2. období, zahrnující 4. – 5. třídu. Očekávané výstupy realizujeme při rozvoji klíčových kompetencí (RVP ZV, 2013).

2.1.2 Literární výchova pro základní školy

Jak již bylo výše zmíněno a definováno, hlavním cílem výchovy je jedince vychovávat. Skrze literární díla žáci přijímají nové hodnoty, utváří si vlastní názory a postoje, zamýšlí se nad osudy literárních postav a v rámci dramatizace si jejich životní situace zkusí na vlastní kůži a porovnávají je se svými životními zkušenostmi (ZÍTKOVÁ, 2005: 56). Na předmět literární výchovy lze pohlížet jako na dva protichůdné směry. Lze ji považovat za pouhou výuku, při které je hlavním činitelem učitel a žáci pouze přijímají dané informace. Druhou možností je, že literární výchovu považujeme za výchovu, při které jsou žáci aktivní a jejich náplní práce jsou tvořivé činnosti. Pokud jsou obsahem literatury tvořivě vzniklá literární díla, pak i hodnocení by mělo být prováděno s ohledem na tento fakt, nikoliv jako klasické počítání chyb, jak je tomu například u mluvnice (HNÍK, 2007:157). Současný český jazyk lze rozdělit na 3 složky, kterými jsou mluvnice, sloh a literatura. Podle Houšky (1991) by literatura neměla být zařazena do českého jazyka. Jako důvod uvádí, že literatura představuje pouze část estetických výchov, které souvisí s jazykem jenom povrchně. O literární výchově se vyjadřuje jako o nešťastném předmětu, který učitelé učí neradi. Houška v literární výchově vidí pouze rozvoj čtenářských dovedností a učení se nepřitažlivých básniček nazpaměť. Kromě toho také nesouhlasí se spojením českého jazyka a literatury do jedné výsledky známky na vysvědčení. Literární výchova by měla být podle něho zařazena mezi výchovy, jakými jsou například tělesná výchova, hudební výchova, výtvarná výchova a dramatická výchova, a spolu s nimi se snažit o rozvíjení estetického cítění, nikoliv jazykových dovedností. Cílem literární výchovy by mělo být především vytvoření pozitivního vztahu k literatuře u žáků a rozvíjení jejich fantazie a kreativity.

2.1.1.1 Cíle literární výchovy

Cílem literární výchovy je utváření schopnosti kultivovaného vnímání literárního textu, především uměleckého. Společně s dalšími aspekty, které s tímto procesem souvisí, např. rozvoj myšlení a představivosti, komunikační dovednosti, tvořivost, elementární poznatková složka a další, rozvíjet a utvářet pozitivní vztah k literatuře. Cílem je rozvíjení

literární gramotnosti⁸, jenž je částí kulturní gramotnosti, která se týká psaného i mluveného slova, rozvíjení řeči (mluvené i psané) za účelem komunikace a celkové akulturace jedince (ZÁPOTOČNÁ IN KOLLÁRIKOVÁ & PUPALA, 2001). Předpokladem literární gramotnosti je gramotnost čtenářská⁹, která představuje rozvinuté způsobilosti jedince psaný text vnímat, číst, rozumět jeho obsahu, zaujmout k němu postoj, vyhledávat a zpracovávat potřebné informace a dále je využívat dle svých potřeb v rámci dané kultury. Čtenářská gramotnost může být nesprávně zužována pouze na čtenářské dovednosti (DOLEŽALOVÁ, 2018: 7). Kulturní gramotností je pak chápána schopnost participovat na užívání prvků dané kultury a adaptace na daný kulturní prostor.

2.1.1.2 *Obsah literární výchovy*

Mezi nejobecnější vymezení složek obsahu literární výchovy patří 3 složky. První složka obsahu zahrnuje proces recepce uměleckého i neuměleckého textu a jeho usměrňování, proces řízené literární komunikace. Tato složka je stěžejní na prvním stupni vzdělávání. V každém procesu recepce můžeme rozlišit 4 fáze, roviny komunikace: Percepci, apercepci, interpretaci a konkretizaci. Percepce je auditivní nebo vizuální vnímání textu, apercepci můžeme specifikovat jako vytváření si vlastních představ na základě čteného, interpretace, je tedy komunikace s hlubšími významy textu a konkretizaci můžeme vnímat jako propojení významů textu s životem čtenáře samotného. Druhou složkou obsahu jsou základy literární teorie, tedy osvojení nezákladnějších pojmů, setkávání se s různými dalšími literárními jevy, bez znalosti terminologie. Třetí složka jsou pak elementární informace literárněhistorického charakteru (ZÍTKOVÁ, 2018).

⁸ Literární gramotnost je schopnost nalézt a porozumět informaci z textů, které nejsou přímo určeny pro sdělení nějaké jednoduché informace (<http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/funkci-gramotnost>).

⁹ "Čtenářská gramotnost znamená schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosahování určitých cílů, k rozvoji vlastních schopností a vědomostí a k aktivnímu začlenění do života společnosti (https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD%20%C5%A1et%C5%99en%C3%AD/PISA_koncepcni_ramec_ctgr.pdf)

¹⁰ http://www.ctenarska-gramotnost.cz/?fbclid=IwAR1jqo5H15t3tNo0xH8CVnuHjPZhpqGwOA5XxCHw4jrOvT_QhjzYLFHVHLM

2.1.2 Literární výchova pro střední školy

Literární výchova na středních školách navazuje na vědomosti a dovednosti žáků ze základní školy a rozvíjí je vzhledem ke společenskému a profesnímu zaměření žáků. Cílem středoškolské literární výchovy je tyto vědomosti prohloubit, rozšířit a posunout na vyšší kvalitativní a kvantitativní úroveň a využívat je jako humanizující a socializující nástroj pro výchovu žáků a studentů. Literární vzdělávání kromě četby, rozboru a interpretace uměleckých děl či jejich ukázek vede k celkovému přehledu o klíčových momentech v české a světové literární historii. V rozpisech a studijních osnovách literární výchovy SŠ jsou uvedeni krom ukázek i autoři, neboť se předpokládá základní seznámení nejen s tvorbou, ale i se samotným autorem, jeho zařazením do literárněhistorického kontextu a jeho přínosem pro literaturu. Studenti středních škol jsou pak vedeni ke komunikačním a esteticky tvořivým aktivitám spojeným s probíranou literaturou.

Kromě tradičních metodických postupů se literární výchova zaměřuje na rozbor nedostatků vyjadřování žáků i veřejnosti, na problémové úkoly, řešené i skupinově, situační komunikační hry a soutěže, zpracování projektových úkolů, práci s vybranou vrstvou slovní zásoby. Ve vyučovacích hodinách je vhodné provádět krátká mluvní cvičení na aktuální témata. V každém ročníku jsou předpokladem slohové práce dle studijních osnov. Jednotlivé střední školy mají schválené studijní osnovy s pevně nebo flexibilně nastavenými literárními osnovami pro výchovu.

2.2 Filmová výchova

Filmová, popř. audiovizuální výchova představuje část mediální gramotnosti. Filmová výchova se zaměřuje na vzdělávání v oblasti filmu, tedy v rámci kinematografie, včetně pochopení tvůrčího procesu zpracování filmu. V současné době je přikládán zvláštní význam Evropskou unií, jež vytvořila expertní skupinu k mediální a filmové výchově, které se účastní zástupci všech členských států (MINISTERSTVO KULTURY, 2007).

Filmová výchova představuje historicky, terminologicky i obsahově neujasněný soubor problémů nacházející se v průsečíku zájmů pedagogiky, filmové vědy, estetiky, sociologie, mediálních studií a dalších sociálních a uměnovědných disciplín. Tradiční označení filmová výchova nebo nauka, audiovizuální výchova, mediální výchova a mnohé další variace označují odborně fundované aktivity vedoucí k posilování kompetencí žáků a studentů v oblasti filmové historie, audiovizuální kultury, masových médií a také vlastní audiovizuální praxe. Vzhledem k dosažení žádoucího cíle, jímž by měl být kvalitativní posun ve znalostech, a z nich vycházejí schopnost kritického přístupu k filmu a dalším médiím a tvůrčí práci s nimi, se jeví jako nevhodnější institucionálně zaštitěná a systematicky prováděná výchovně – vzdělávací činnost (KRÁTKÁ, VACEK 2008: 6).

Na školách je možné filmovou výchovu oficiálně učit od podzimu 2010. Bohužel, kvůli náročnosti obsahu předmětu se tento předmět příliš neujal. Podle Rámcového vzdělávacího programu se pozornost ve volitelném předmětu Filmová/audiovizuální výchova pro gymnázia soustřeďuje především na: „vytvoření záměru a konceptu filmového/audiovizuálního díla,“ na „tvorbu vlastního filmového/audiovizuálního díla,“ „individuální tvůrčí zkušenost při tvorbě filmového/audiovizuálního díla“ a „prožitek individuální tvůrčí zkušenosti“. Tento praxi zdůrazňující model ovšem klade i podle autorů tohoto RVP velký nárok na pedagoga, podmíněný tím, že vznikne nový filmově výchovný obor na pedagogických fakultách. Je zajímavé, že i Markéta Pastorová (dříve VUP, iniciátorka F/AV), nedávno připustila, že je možná načase revidovat nastavenou podobu filmové výchovy (KRŠIAK, KÖNIGSMARKOVÁ. 2014).

2.2.1 Historie filmové výchovy

Až do změny společnosti v roce 1989 nebyla filmová výchova příliš řešené téma. První práce s filmem se prosadila až v první polovině 30. let, kdy byly omezeny registrace filmů. V důsledku těchto omezení nepřicházelo mnoho kulturně-výchovných filmů na plátna běžných kin. Nabídka se začala rozšiřovat postupně s filmy se zvukem. Toto rozšíření bylo umožněno zejména činnostmi zájmových spolků a hnutí, které pořádaly různé pravidelné filmové večery pro společnost, ať už uzavřenou, či nikoli. Uvádění kulturně-výchovných filmů bylo výhradní činností těchto spolků. Veřejná kina nebyla ochotna filmy vysílat. Kulturně výchovné filmy byly prosazovány ve veřejných kinech výhradně ve formě týdeníků, grotesek, reportáží či živých novin, a to s hlavním záměrem pobavit diváky. Na rozdíl od zábavnosti bylo společným rysem spolkového uvádění filmů posilování vzdělávacího aspektu představení (ČESÁLKOVÁ, 2010: 106). Na druhou stranu se v této době objevují avantgardní typy osob, které se snaží o zušlechťování, zkulturování a formování mediální vzdělanosti diváka. Nešlo zde pouze o vzdělávání ve smyslu vzdělávání filmem, ale hlavně vzdělávání o filmu (doplňené uvádění filmů přednáškou, diskusí či besedou). Tímto se legitimizovalo a institucionalizovalo také uvádění filmů ve školách (ČESÁLKOVÁ, 2010: 108).

Pokusy o prosazení filmové výchovy v polovině 60. let ztroskotaly hlavně z důvodu nepřipravenosti učitelů, proto byly v roce 1966 v ČSFÚ zahájeny přednášky na fakultách pedagogiky. Tyto přednášky byly vedeny zejména vědeckými pracovníky Filmového ústavu. Tyto přednášky byly ovšem opět přerušeny. V roce 1969 byly publikovány definitivní výsledky práce na koncepci filmové výuky na základních a středních školách. Tento materiál, který bral v úvahu věkové kategorie a různé kluby a kroužky mládeže a filmu, zapříčinil vznik nového předmětu estetika, který měl za úkol filmovou výchovu v kontextu literatury a estetiky. Koncept výuky filmu na školách z roku 1969 zahrnuje filmovou výchovu v jednotlivých povinných a povinně volitelných předmětech základních a středních škol a organizovaných volnočasových aktivitách mládeže. Filmová výchova v 2. – 9. třídě měla být součástí povinného předmětu český jazyk a literatury, ve vyšších ročnících pak součástí povinného předmětu estetika.

Období normalizace způsobilo přerušování rozvoje filmových klubů a kroužků pro mládež a situace okolo filmové výchovy se stala nepřehlednou. Základní školy byly odkázány

na Dětské filmové kluby pod domy pionýrů, učňovská mládež byla organizována odbornými Domy kultury (komerční vysílání) a středním školám se náhrady Filmových klubů mládeže nedostalo na celostátní úrovni vůbec. Existovali však i paralelní modely např. Filmový podnik hlavního města Prahy pořádal abonentní cyklus pro studenty středních škol, seznamující se s historií a stylistickými postupy kinematografie, který měl na počátku 80. let zhruba 1200 účastníků. V polovině 80. let se začala znovuobjevovat aktivita hnutí filmových klubů (DVOŘÁKOVÁ, 2006: 20). Pro Státní instituce nebyl důležitý příjem peněz z půjčoven před rokem 1989, ale možnost nastolování agendy. I pro kina výhodné, více či méně organizované projekce v rámci dosažení procent návštěvnosti na socialistické filmy v rámci plnění kulturně – politických úkolů (DVOŘÁKOVÁ, 2006: 20).

Do roku 1989 se vymezovalo toto pojetí do tří trendů:

- Film jako součást výuky,
- Pokusy zavedení filmu do školních osnov,
- Filmové kluby dětí a mládeže.

V poválečném Československu se rozvíjela distribuce 16mm filmů prostřednictvím Ústřední půjčovny filmů (KRÁTKÁ, VACEK 2008: 7).

Po roce 1989 může za slabší přítomnost koncepčního využití filmu především nezájem o teoretickou reflexi dané problematiky, protože první přehledový text se objevil na Slovensku až v roce 2006. Větším problémem je dnes ale špatná vybavenost škol, nízké procento učitelů, chtějících využívat audiovizuální edukaci, a samotné filmy, které by k tomu byly vhodné (KRÁTKÁ, VACEK 2008: 9).

Filmová výchova je dnes uplatňována v rámci Rámcových vzdělávacích programů, neboť v individualizovanějších učebních plánech je možné více využívat film a další média. V České Republice jsou realizovány projekty filmového a mediálního vzdělávání (např. Film a škola, Rozumět médiím, „Film aktivně“, kurz filmové historie). Existují také projekty s cílem dosáhnout zkvalitnění vnímání filmu a audiovizuální kultury u žáků a učitelů díky aktivní práci s médii. Další možností je vzdělávat se ve volném čase prostřednictvím víkendových seminářů, školních filmových klubů, LAN turnajů počítačových her (KRÁTKÁ, VACEK, 2008: 13).

2.2.2 Cíle filmové výchovy

Cílem filmové výchovy dle Čiháka (ČIHÁK, 2007) je v širším měřítku uspokojení diváků, konkrétně pak jednotlivých žáků a učitelů. V obecné rovině se tedy jedná o výchovu vnímání estetických děl. Vkus zaměřený na kvalitní a vysoce umělecká díla se tak snaží minimalizovat zájem o nekvalitní umění. Filmové výchově jsou přisuzovány i významnější cíle, a to esteticko-výchovné a formotvorné.(BAUMANN 1963: 23).

Výchova vkusu je Baumannem spojována nejen s estetickou výchovou, ale také s výchovou charakteru jednotlivých osobností. Mládež by se měla naučit rozlišovat pravé od nepravého, bytí od zdání, povrchnost od hloubky, pohodlí od úsilí (BAUMANN, 1963: 23). Baumann také upozornil na určitý sklon mládeže pro kýč. Naopak film umělecky složitý a náročný je pro mládež daleko obtížnější než jednodušší. Složitá díla mládež ve skutečnosti nedokáže zpracovat, protože nemá dostatečné znalosti a životní zkušenosti a proto jim neznámé dělá problémy. Tuto slabost je možné překonat právě tím, že rozšíří svůj zájem o kvalitní filmy. Formotvorný účinek filmu je zásadní i pro Jachnina (JACHNIN, 1968: 8), který uvádí, že filmová výchova musí naučit jedince více participovat na procesu filmové recepce. Film považuje za živnou půdu pro filmový mýtus.

Důležitým se v tomto stává nejen estetické cítění a vnímání filmu jako specifického druhu umění, ale je nutná i určitá ochrana před reklamou a filmovými mýty, jež jsou spojovány s kýčem. Kýč podle Jachnina (1968) představuje většinu filmové produkce (např. filmy propagující násilí, sex nebo nehumánní ideje). Jachnin (1968) také uvádí, že v Československu není situace tak vážná jako v jiných zemích. Filmová výchova by měla tedy plnit významnou roli při redukci smyšlených a nereálných filmů. Filmová výchova tedy představuje filmové umění jako oblast, do níž vstupuje více formotvorných činitelů mimo oblast umění. Filmová výchova se snaží představit jednotlivý vývoj filmového umění a jednotlivci skrz ni mají být schopni analyzovat jednotlivé složky a cíle. (JACHNIN 1968).

Cílem filmové výchovy má tedy být pomáhat mládeži, aby se orientovala ve filmovém umění vzhledem k jejich věku; aby byla chápána jako syntetické a zároveň specifické umění moderní společnosti. Aby filmová výchova uměla poznat jednotlivé složky a docházela samostatně k jejich syntéze, aby byla schopna vybírat si z repertoáru hodnoty, aby chápala různé funkce, které mají v naší společnosti druhy umění a prostředky masové komunikace.

(JACHNIN, 1968). Lze také najít i zcela opačný postoj, a to ten, že film nemůže mít žádnou výchovnou funkci, neboť film jako umění může mít jen jednu dominantní funkci a tou je estetická. Podle Iva Pondělíčka (PONDĚLÍČEK, 1963: 248), filmového teoretika a psychologa, všechny ostatní funkce (funkce didaktická, politická, sociálně-výchovná, kulturně-výchovná atd.) jsou jí podřízeny. (PONDĚLÍČEK, 1963: 251).

2.2.3 Filmová výchova na základních školách

Podle tiskové zprávy¹¹ Výzkumného ústavu pedagogického je od září 2010 započata výuka nepovinného vzdělávacího oboru filmová a audiovizuální výchova. Na některých školách se filmová a audiovizuální výchova již vyučuje. Vyučování není podle žádné jasné osnovy či vzdělávacího obsahu. Začlenění filmové a audiovizuální výchovy do systému všeobecného vzdělávání se Výzkumný ústav pedagogický věnuje již od roku 2008. Byla vypracována metodická podpora, včetně databáze informačních zdrojů, které jsou doplňovány příklady dobré praxe.

Jen zřídka na školách probíhá praktická výuka filmu, kde je film využit jako vyjadřovací prostředek, ale i takové případy lze v českém školství nalézt. Analýza v článku Marie Hlávkové *Videoart a jeho začlenění do výuky na ZŠ, ZUŠ a SŠ* poukazuje na školy a projekty, které film do výuky už nějakým způsobem přijaly. Školy využívají především animace – ať už animaci kreslenou, animaci s plastelínou, s hlinou, se skutečnými předměty nebo 3D animaci. Dále videa, záběry a dokumentární filmy pořízené kamerou nebo digitálním fotoaparátem a následně upravené v počítači. Projekty byly realizovány především na uměleckých školách základních, např. ZUŠ Bechyně, ZUŠ Police nad Metují, ZUŠ Dačice nebo ZUŠ Biskupská, Praha. (HLÁVKOVÁ, 2008)

Projekt *Film a škola* naopak seznamuje žáky s historií kinematografie a poodhaluje díla autorů, které jsou součástí kulturního dědictví a všeobecného přehledu (ASOCIACE FILMOVÝCH KLUBŮ, 2010). V rámci mediální nebo filmové výchovy by měl být film využit, neboť film dokáže rozvíjet mediální gramotnost. Žáci se filmovou

¹¹ <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/filmova-a-audiovizualni-vychova-jako-novy-predmet>

a mediální výchovou učí, jak s filmem pracují média. V rámci této výchovy je nutné nahlížet realisticky, aktivně a kriticky.

Filmová výchova učí žáky nejen filmové řeči či principům animace, jak své myšlenky a nápady přenést na filmové plátno, jak se vyjadřovat filmovou řečí, jak pohlížet na film a filmovou výchovu jako na určitý způsob sebevyjádření. Filmová výchova má žákům umožnit pochopit a z vlastní zkušenosti poznat, že film není jen hra s technologiemi, ale že je to především příležitost rozvíjet vlastní tvořivost jazykem filmového umění (PASTOROVÁ, 2007).

2.2.4 Filmová výchova z pohledu Ministerstva kultury ČR

Podpora aktivit a organizací filmové, audiovizuální (i mediální) výchovy ze strany Ministerstva kultury ČR a Státního fondu kinematografie se ustálila v nezanedbatelné výši. V roce 2017 byl řešitelským týmem Terezy Czesany Dvořákové dána k dispozici první “tvrdá data” vyplývající z průzkumu o realizaci výuky filmové/audiovizuální výchovy (dále jen F/AV) na základních školách a gymnáziích. Velký potenciál také slibuje právě založená Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu, nezisková organizace, která sdružuje významné aktéry i nezávislé profesionály, a navazuje tak na činnost pracovní skupiny pro F/AV (BEDNAŘÍK, 2017).

Zásadním paradoxem současné společnosti naneštěstí je, že čím více se mladá generace věnuje rozmanitým obrazovkám, monitorům a displayům a čím více audiovizuálních obsahů konzumujeme, tím méně pozornosti je věnováno tomu, jak tyto zdroje a produkty vnímat kreativně a kriticky.

V roce 2017 byl zveřejněn první formální výzkum s využitím sociologických metod (stratosférický výběr) zabývající se rozsahem výuky F/AV na základních školách a gymnáziích v České republice. Realizátor výzkumu, Ministerstvo kultury ČR, pověřilo jeho zpracováním Katedru filmových studií FF UK v Praze a byl realizován v roce 2016. Výzkum nazvaný *Mapování realizace vzdělávacího oboru FAV na českých základních školách a gymnáziích* byl zaměřen na kvantitativní zmapování škol i kvalitativní šetření. Jeho cílem bylo mimo jiné zjistit, v kolika a jakých školách se F/AV jako doplňkový volitelný

předmět učí, ale také kvalitativní zjištění, týkající se erudice pedagogů, nejčastějších důvodů, proč se na školách F/AV neučí, či problémů a úskalí, na které narážejí ti, kteří se výuce předmětu věnují (BEDNAŘÍK, 2017).

Na počátku si řešitelský tým ve složení Tereza Czesany Dvořáková, Šimon Bauer a Benjamin Petruželka stanovil jasná kritéria a definici toho, co považuje za výuku F/AV ve školních zařízeních. Pro pochopení výsledků studie zde uvádíme tyto tři body, ze kterých je patrná snaha odlišit využití filmu jako učební pomůcky a skutečnou výuku stejnojmenného předmětu (BEDNAŘÍK, 2017).

Kritéria výuky F/AV:

1. film a audiovizuální díla se stávají obsahem výuky – jsou předmětem zájmu a neslouží pouze jako prostředek pro výuku – nástroj pro ilustraci probírané látky v jiném oboru;
2. výuka ve smyslu bodu 1 je uskutečňována v pravidelném a opakovaném režimu;
3. výstupy z výuky jsou klasifikovány.

Tato data, přestože aplikována na poměrně malý vzorek škol (ve výběru bylo osloveno 161 základních škol a 52 gymnázií), nabízí důležité, ačkoliv v mnoha ohledech předvídatelné informace. Z průzkumu mimo jiné vyplývá, že by téměř 15 % škol uvažovalo o zavedení F/AV v případě, že by měli kvalifikované učitele nebo lektory. Dále si díky výzkumu můžeme ověřit časté domněnky: co chybí učitelům, kteří se výuce předmětu již věnují? Hlavně pedagogické materiály, kvalitně zpracované filmové ukázky a učebnice. Průzkum je důležitým krokem k mapování aktuální situace, které by nemělo odrážet pouze empirické zkušenosti lektorů, dramaturgů a odborníků v oboru, ale také reálná data a informace. Význam tohoto cenného výzkumu může vzrůst jeho další aplikací na širší vzorek škol, na který v tomto rozsahu nebyla kapacita a finance. Pro úspěšné udržení oboru a měřitelnost jeho rozvoje je pak nezbytná pravidelná frekvence takovýchto výzkumů s pevnou metodikou (BEDNAŘÍK, 2017).

2.2.5 Asociace českých filmových klubů

Velmi významnou roli ve filmové výchově hraje Asociace českých filmových klubů, která mimo jiné vzdělává pedagogy ve filmové výchově a v přístupu k filmovému jazyku a animaci.

Asociace českých filmových klubů je občanské sdružení, které bylo založeno v říjnu v roce 1990. Občanské sdružení má více než 130 členů ve formě filmových klubů. Činnost asociace vznikla v roce 1993 rozdělením Československé federace filmových klubů. Činnost spočívá zejména v metodické pomoci filmovým klubům, nákupu kvalitních filmů a jejich distribuci. Asociace českých filmových klubů každoročně pořádá různé přehlídky filmů, např. Projekt 100 či Letní filmovou školu v Uherském Hradišti. Letní filmové školy jsou velkým průkopníkem ve vzdělávání v oblasti filmové a mediální výchovy. V průběhu letní filmové školy jsou udělovány asociací pravidelné výroční ceny.

3 Souvztažnosti literární a filmové výchovy

Při přetváření literárního díla v umělecké zobrazení ve filmu, tedy při přechodu do jiného média, lze ve struktuře vyprávění nalézt jak shodné, tak odlišné prvky. Film sice narativní strukturu literárního díla nově interpretuje obrazem, zvukem i slovem (scénář), ale jeho struktura se od struktury literárního díla zásadně liší. Při vzájemném propojování jednotlivých oblastí moderního umění, jako například literatury a filmu, je někdy obtížné nalézt vztahy, které by je těsně svazovaly. Ve struktuře textu se však u mnohých moderních spisovatelů odrážejí filmové techniky, a ty otevírají nové možnosti interpretace. Srovnávací studia vyprávěcích struktur novely a filmu mohou napomoci porozumění literatuře samotné. Byť novela a film vykazují ve způsobu vyjádření zřetelné rozdíly, existují mezi nimi zcela nepochybně nejen společné motivy, ale i vzájemně se doplňující výrazové prostředky (KYUCHIN, 2010).

V rámci předmětu český jazyk a literatura lze film využít pro výuku stylistiky, řečnických dovedností prostřednictvím prezentace divákovi správných i špatných řečnických návyků, interpretace témat, rozšíření slovní zásoby apod. Film sám o sobě je popisem události či jiné skutečnosti, kterou se divák může inspirovat či vzdělávat. Film lze tedy brát v úvahu jako celek či jako mikropříběhy jednotlivých aktérů. Žáci mohou nejprve převyprávět příběhy ve filmu obsažené (vyprávění, snaha o zachycení detailu, snaha o kontaktování posluchače, dynamizaci vyprávění, vypointování příběhu, akcentování uzlových bodů zápletky). Žáky lze motivovat rétorickým výstupem (zpravidla je třeba domácí příprava), případně samostatným písemným úkolem. Může být aplikováno řetězové vyprávění ve skupinách, mezipředmětově lze spojit například s výtvarnou výchovou jako komiks či fotokomiks.

Následně lze demonstrovat odlišnost vyprávění od prostého popisu (možnost zadat jedné polovině třídy vyprávění, druhé popis – opět nutné opatřit penzem potřebných informací).

Krom toho lze jako podklad pro stylistická cvičení či diskuse v rámci hodin využít klíčové otázky, které ve filmu zazní.

Se studenty lze v rámci stylistiky, mediální výchovy či literární výchovy probrat kompozici vyprávění, která je ve filmu užitá (paralelní sledování příběhů s expoziční a gradací směrem k jednotné pointě) a motivovat studenty k natočení vlastního filmového pokusu (umožňují to tablety, mobilní telefony) (ASOCIACE ČESKÝCH FILMOVÝCH KLUBŮ, 2013).

Ať už filmy, seriály či jiné televizní pořady, které jsou žáky a studenty denně se zájmem „konzumovány“, představují pro učitele veliký prostor pro čerpání možností a příkladů nejen pro hodiny českého jazyka a literatury. Filmová tvorba jako taková, může být pojítkem mezi literaturou minulou a současnou a bodem zájmu a zaujetím současné mládeže. V případě, že je student/žák nějakou filmovou ukázkou zaujat, dostává tím vyučující neobyčejný zdroj pro rozvoj a výuku v dané oblasti.

Nespornou výhodou filmových ukázek je zejména jejich kompaktnost a vzájemná provázanost všech složek předmětu. Jedna a táž filmová ukázka může obsahovat například konkrétní komunikační situaci, kterou lze následně využít pro komunikační a slohové výchovy, různé projevy charakterů postav, což může souviset se slohovou výchovou – konkrétně s popisem či charakteristikou, a další různé prvky, jenž mohou být dále analyzovány či jako porozumění textu dále přiřazovány jednotlivým postavám.

4. Film ve výuce

Film je velmi moderní a v dnešní době už zcela běžnou záležitostí zejména volnočasových aktivit nejen dospělých, ale i dětí od útlého věku. Proto by bylo vhodné zařazovat film a filmové ukázky do výuky v hodinách jak tematicky zaměřených pro filmovou, audiovizuální výchovu, tak i výuky jiných odborných předmětů, například literatury a českého jazyka. Řada literárních děl, která byla a jsou psána minulými i současným autory, jsou zfilmována, a proto jsou dobrým „oslím můstkem“ pro pedagogy, jak nalákat dnešní žáky a studenty na literaturu. Ať už hovoříme o literatuře výpravné, či literatuře dokumentární pro různé obory výchovy, stejná či obdobná témata pak nalezneme ve filmech a můžeme jimi inspirovat, ale zejména motivovat pro výuku.

Výčtů filmových děl, které by bylo vhodné využít pro základní školy, je nespočet a jejich vyjmenováním bychom mohly trávit hodiny. Pro účely této práce bylo zvoleno členění podle tematických okruhů – předmětů Český jazyk, Občanská výchova, Přírodopis a Dějepis.

Český jazyk byl vybrán s ohledem na své nynější studium a budoucí povolání – učitelka českého jazyka na základní či střední škole. Občanská výchova je podle mého názoru plná rozporuplných oblastí a témat, které se nás dotýkají po celý život a je důležité je žákům ukázat i jinak než pomocí učebnic. Ať už se jedná o témata handicapu, závislosti či lidského chování a prožívání. Přírodopis a Dějepis jsou další okruhy, které dětem můžeme zprostředkovat pomocí filmů či seriálů. Mohou to být dřívější doby, svět zvířat, daleké oblasti či katastrofické scénáře, které žáci s největší pravděpodobností nezažijí ani nepotkají. A proto, proč jim to nezprostředkovat.

Vybrané filmy v diplomové práci jsou osobním výběrem autorky práce, neboť každý učitel zná svou oblast působení a repertoár možných filmů, které by se hodily do jeho výuky a je pouze na něm, které by vybral a dále s nimi pracoval.

4.1 Film ve výuce pro základní školy

Již na základních školách je vhodné zařazovat filmové ukázky do výuky. Ať už se jedná o zhlédnutí celého filmu, či pouze jeho části jako demonstrace určitého jevu. Žáky základních škole je v současné době stále těžší a těžší motivovat a inspirovat pro četbu starších klasiků. Ať už hovoříme o české, či o zahraniční tvorbě, je dobré žákům ukázat, že sledování televize, nebo jiných audiovizuálních prostředků nemusí být pouze trávení volného času s nulovým výsledkem, ale že to může být vhodné a nápomocné pro jejich rozvoj a další vzdělávání.

4.1.1 Český jazyk a literatura

Pro využití zejména v českém jazyku a literatuře byly vybrány kniha od Karla Jaromíra Erbena *Kytice*¹² a *Máj*¹³ od Karla Hynka Máchy.

4.1.1.1. *Kytice* – Karel Jaromír Erben

Sbírka *Kytice* je jednou ze stálíci povinné četby na základních i středních školách. Byla vydána v roce 1853 a obsahuje 13 balad. V roce 2000 režisér F. A. Brabec zpracoval do filmu¹⁴ sedm balad z této sbírky a získal také cenu Český lev.

Hlavním rozdílem mezi sbírkou a filmovým zpracováním je, že byla zfilmována pouze část sbírky a to balady: *Kytice*, *Vodník*, *Svatební košile*, *Dceřina kletba*, *Polednice*, *Zlatý kolovrat*

¹² Erben, Karel Jaromír. *Kytice*. 2. vydání (v Nakladatelství SUN). Říčany: Sun, 2015. 155 stran. ISBN 978-80-7371-906-7.

¹³ Mácha, Karel Hynek. *Karla Hynka Máchy Máj*: romantická báseň. Třetí vydání. V Praze: I.L. Kober, [1926]. 32 stran.

¹⁴ *Kytice* [film]. Režie F. A. BRABEC. Podle literární předlohy K. J. ERBENA. Česko, 2000.

a *Štědrý den*. Skladby jsou přesně zopakovány, pouze s tím rozdílem že jsou na úvod a závěr krátce uvedeny příběhem – můžeme říci předmluvou.

Film je krásně zpracovaný, co se týče obrazu, hudby, přírodou i stavbami. Důležité je také obsazení, jelikož ve filmu můžeme vidět herce velkých jmen, např. Karel Roden či Linda Rybová.

K. J. Erben i F. A. Brabec na první místo dávají skladbu *Kytice*, která je velmi emotivním začátkem obou zpracování. Po ní následuje skladba *Vodník*. V této chvíli se dostáváme do vodního světa plného tužeb a přání, které někdy nekončí dobře. Příběh *Svatební košile* je sepsán a také i zpracován jako horor, při kterém se dostáváme do oblasti záhrobí, ve kterém bojují modlitby s umrlcem. Čtvrtou zfilmovanou skladbou je *Dceřina kletba* představující tragické nedorozumění dvou pokolení. Skladbu *Polednice*, kterou znají snad všichni, kteří jsou a byli školou povinní, vypráví o rodině, do jejichž života vstoupila smrt. *Zlatý kolovrat* je příběh o nenávisti, lásce, pomstě a nakonec i spravedlivý konec. Poslední zfilmovanou skladbou je *Štědrý den*, ve které stará žena smířlivě přijímá svůj osud.

Pro ukázkou rozboru můžeme porovnat knižní a filmové zpracování balady *Dceřina kletba*, v knize balada dvanáctá. Balada pojednává o vztahu matky a dítěte. Balada je rozhovorem mezi matkou a dcerou, která zabila své dítě. Dcera jako trest pro sebe zvolila oprátku, svou matku a milence proklela, milence za to, že ji zradil, matku za to, že ji vychovávala tak volně.

Typy pro výuku

Dílo *Kytice* je základním kamenem literatury 19. století. Jeho skladby zejména zfilmované jsou známé nejen v České republice. Toto dílo se dotklo všech, kteří s ním přišli do styku, ať už svým knižním, ale zejména pak filmovým zpracováním. Na zpracovaných filmových baladách lze dělat nejrůznější rozbor, neboť jsou časově vhodné pro výuku (všech sedm balad má 78 minut, tzn. průměrně jedna balada je na necelých 12 minut). Pomocí celého filmu nebo jednotlivých balad žákům srozumitelně zprostředkovat balady, jejich koncept, obsah, výstupy a zejména pak umělecké zpracování, což může být při pouhém čteném projevu básně problematické (žáci si v mnohých případech nespojí souvislosti, a tudíž obsahu nerozumí). Každá z balad má výchovný a zejména etický a morální podtext, který je vhodným tématem pro diskusi a rozbor díla. Ačkoli se jedná o skladby v zásadě tragické, nachází se zde celá řada bodů, které lze provázat s reálným životem. Jak byla zmíněna balada *Dceřina kletba* – trest dcery, matky a milence za uskutečněný čin.

Příloha č. 1 obsahuje návrh možné přípravy na hodinu českého jazyka a literatury, kdy bude tématem hodiny autoři Karel Jaromír Erben a Božena Němcová. V rámci této hodiny lze využít výše zmíněný snímek, resp. Jeho část, baladu Dceřina kletba (samozřejmě lze i jinou dle výběru vyučujícího). Při rozboru díla bude kladen důraz zejména na rétorické prvky jako rytmika, provázanost jednotlivých veršů, přímá řeč, dále pak metafory.

Obr. 1 Dceřina kletba

Zdroj: google.com

4.1.1.2 *Máj* - Karel Hynek Mácha

Vrcholným dílem romantismu, ve kterém můžeme najít přesný popis romantického hrdiny je skladby z roku 1836 *Máj*. Jedná se o nejznámější romantické dílo, jehož autorem je Karel Hynek Mácha. Skladby obsahuje čtyři zpěvy odehrávající se v měsíci květen – máj a to ve třech denních dobách – večer, noc a ráno. Skladatel zde popisuje tragédii tří hlavních postav a to Viléma, Jarmily a Hynka. Celý příběh je založen na reálné události a je protknut líčením přírody.

Známý a neohrožený vůdce loupežnické bandy Vilém zabil nápadníka své vyvolené, aniž by ale věděl, že se jednalo o jeho vlastního otce, který ho jako dítě vyhnal z domu. Vilém je za vraždu odsouzen k oprátce a ve vězení přemítá o životě, smrti, o trestu, vině, o marnosti a také o svém osudu a náhodě, díky které se do vězení dostal. Jedná se o nejsilnější moment skladby, kdy romantický hrdina přemýšlí o nicotě a prázdnotě, jenž ho čeká po smrti.

Bojí se, že po životě, již nic není. Jarmila, která se o popravě svého milého dovídá, končí svůj život skokem a utopením v jezeře. Na místo, kde byl Vilém popraven, přichází po letech sám Mácha jako vypravěč a nad kostrou Viléma přemýšlí nad lidských osudem a ztotožňuje se s jejich příběhem.

Skladba je plná filozofie, hlubokého přemýšlení nad životem a smrtí a na druhé straně protknuté líčením krásné přírody.

Báseň byla zfilmována¹⁵ v roce 2008 opět režisérem F. A. Brabcem. Film není přesnou kopií básně, objevují se zde kombinace úryvků básně a skladeb české hudební skupiny Support Lesbiens. Ve filmovém zpracování je vyjádřen celý příběh básně, kterou od začátku provází postava vypravěče. Na rozdíl od *Kytice*, *Máj* nezískal žádné filmové ocenění.

Typy pro výuku

Skladba *Máj* je na většině základních škol zařazována do povinné četby a žáci se jí dost často musí učit z paměti. Což je často kontraproduktivní vzhledem k jejímu porozumění, neboť se žáci skladbu celou naučí, tzv. napapouškují, ale obsah a samotná podstata díla jim unikají. Film je pro žáky přístupnější, napomáhá pochopit děj a tím i umožňuje snazší zapamatování samotné skladby. Díky pomlčkám ve filmovém zpracování může učitel vstupovat do děje, komentovat jednotlivé úseky a diskutovat se studenty nad obsahem a zpracováním. Skladba je filozoficky pojaté dílo, tudíž náročná a filmové zpracování ji zjednoduší a zpřístupní pro žáky. Dále umožňuje skladba pochopení podstatného jevu, a to romantického hrdiny.

¹⁵ *Máj* [film]. Režie F. A. BRABEC. Podle literární předlohy K. H. MÁCHY. Česko, 2008.

Obr. 2 Máj (2008)

Zdroj: Google.com

4.1.2. Občanská výchova

Pro Výuku občanské výchovy je pole působnosti ve filmovém průmyslu mnohem širší. Pro základní školy je sice výběr trochu ztížen mentalitou a vyzrálostí žáků základní školy, ale i přesto najdeme krásné exemplární příklady pro výchovu. Jedním z novějších, pro žáky velmi zajímavým, je film *V hlavě*.

4.1.2.1 *V hlavě*¹⁶

V hlavě je animovaný příběh zpracovaný v roce 2015 v USA. Jedná se o příběh obyčejné dívky, která se musí kvůli nové práci svého otce odstěhovat z malého města do San Franciska. Příběh začíná jejím narozením a poté postupným popisem jednotlivých emocí, které provázejí celý příběh – Radost, Strach, Hněv, Znechucení a Smutek. Tyto emoce jako hlavní postavy děje sídlí v „řídící centrále“, tedy dívčině hlavě a ukazují divákovi dívčino vyrovnávání se s nejrůznějšími momenty a situacemi v jejím životě. Hlavní zápletkou filmu je dívčino chování a reakce na obrovskou změnu v jejím životě a to stěhování a odchod ze známého života a s tím projevené emoce.

¹⁶ *V hlavě* [Inside Out] [film]. Režie Pete DOCTOR, Ronaldo Del CARMEN. USA, Pixar, 2015.

Dívka se snaží být pozitivní a nepřidělovat rodičům starosti, jenže ve škole nikoho nezná, stýská se jí a začne uvažovat i o útěku. A její myšlenkové a emocionální proměny z řídicí centrály sledují a případně doprovází až otravně jásavá Radost, rudý Vztek, fialový Strach, zelená Nechuť a hlavně zdrcený Smutek.

Film *V hlavě* patří k výrazově nejdospělejším dílům Pixaru, což však neznamená, že míjí děti. Navíc jim může dát nenucenou lekci z počítačového světa, jež uspořádání myslí připomíná, včetně programování snů či třídění a smazávání vzpomínek zabarvených podle druhu prožitku. Vtipné scény násobí prostřihy do velínů v hlavách dívčiny rodičů, kde emoce jako rozené drbny komentují, proč si maminka raději nevezala toho brazilského fešáka.

Jak je prostý vnější děj, vedoucí od dívčina splínu ke vzpouře, tak jednoduše jej mapuje i odraz v její mysli: dívčiny jistoty se hroubí jako obří továrny a města, kde v troskách labyrintu myšlení hledají emoce záchranu v podobě šťastné vzpomínky. A právě jednotlivé zastávky putování mozkem tvoří klíčové kouzlo filmu i dalších filmových výtvorů studia Disney Pixar animation studio, tedy nekonečnou vtipnou představivost. Najde se tu oblast abstrakce, kde hrozí proměna v duchu abstraktního umění; skládka, na niž bagry hrnou zapomenuté a nechtěné dětské hračky; slzy v podobě barevných bonbonů i filmové studio na výrobu snů se vším všudy, s herci, maskéry, narychlo dopisovanými scénáři. Úplně na konci se nachází podvědomí, „kam zavírají potížisty“, a pak už jen nicota bez návratu.

„Občas se historka uchýlí k příliš dojmavé naučnosti, nicméně potěší, že povinný hiphurácký optimismus dá nakonec za pravdu občasně potřebě úlevných slz v náruči „depky“. Po pravdě představa, že mezi nadějí a malověrností nás kočírují barevní skřeti, kteří se v naší hlavě přetahují o řadicí páku, je docela zábavná. Zvláště když se k závěrečným titulům přidá veselý sestřih jiných mozkových centrál včetně zvířat“ (SPÁČILOVÁ, 2015).

Typy pro výuku

Hlavním motivem filmového zpracování jsou emoce a jejich reakce na jednotlivé skutečnosti, proto je film vhodný zařadit právě z důvodu popisu jednotlivých emocí, jejich vlivu na jednotlivé osoby, skutečnosti a chování. Učitelé a žáci mohou v rámci výuky diskutovat, tvořit modelové ale i reálné situace z hlediska jednotlivých emocí, jejich vlastností

a motivů pro život. Dále filmová ukázka může demonstrovat a podnítit diskusi pro téma lidského mozku z hlediska jednotlivců – mozek je nevyzpytatelný, neopakovatelný orgán, který je zcela jedinečný. Dále může vyučující ve výuce žákům přiblížit co se děje, jak tělo, resp. mozek reaguje v určitých situacích, jak se na modelové situace připravit a jak odhadovat reakce na určité situace.

V neposlední řadě by filmová ukázka mohla jasně demonstrovat jak fyzickou, tak i psychologickou stránku osobnosti člověka – dítěte. Kdy je dobré znát a poznat jednotlivé své vlastnosti, klady a zápory, ale také jak se k jednotlivým situacím postavit, být schopný je okomentovat, řešit a vyřešit.

Příloha č. 2 obsahuje návrh přípravy na hodinu občanské výchovy na téma Emoce a temperament. V rámci této hodiny bude se studenty probírány jednotlivé druhy emocí, chování lidí, jednotlivé podněty a s tím související vztahy mezi jedinci. Nedílnou součástí hodiny budou i informace o známých vědcích a osobnostech v souvislosti s emocemi a temperamentem. Pro zpestření hodiny pak bude využita ukázka z filmu *V hlavě*, kde budou žákům prezentovány emoce radost, strach, hněv, znechucení a smutek a jejich chování na vypjatou situaci.

Obr. 3 V hlavě

Zdroj: Spáčilová, 2015

4.1.2.2 *Hačikó – příběh psa*¹⁷

Hačikó – příběh psa je původní japonský příběh, kde je symbolem věrnosti a oddanosti legendárního psa Hačikó. Příběh se odehrává v první polovině dvacátého století v blízkosti městečka Odatě. Jedná se o psa japonského plemene Akita Inu. Tento věrný a oddaný pes svého pána každý den vyprovázel a večer vítal u vlaku, kterým jezdil do zaměstnání. Jednoho dne se však pes návratu svého pána nedočkal, muž zemřel na krvácení do mozku. Když se Hačikó pána jeden den nedočkal, vrátil se domů, ovšem každý následující den šel opět čekat na vlakové nádraží svého pána. Tento cyklus se opakoval celých devět let, do doby ne věrný pes sám zemřel. Legenda o nesmrtelném poutu se traduje v Japonsku dodnes. Legenda o věrné oddanosti psa ke svému pánovi a o tom, jak se i ten nejobyčejnější rituál může stát největším a nejčistším vyznáním lásky.

Původní scénář k filmu inspirovaným skutečným příběhem napsal Kaneto Šindo. Film byl natočen v USA v koprodukcii s Velkou Británií a má 89 minut. Americko – britský film se oproti původnímu příběhu odehrává v Americe, byla změněna jména a místa, ale námět je původní. Muž najde na nádraží opuštěné štěně, které si odnese domů a tím začíná příběh o nekonečné lásce a věrnosti.

Typy pro výuku

Pro výchovu je stěžejní prezentace lásky, kde vztah psa a jeho pána je „až za hrob“. Vyučující zde může prezentovat lásku, jež má mnoho podob. Neopomenutelným aspektem pro výchovu je také prezentace, co vše mohou naši domácí mazlíčci umět a být schopni rozpoznat (nemoc, záchvat, ale i drogy, léky, osoby v troskách). Vazba je zde zejména na dovednosti a vlastnosti psů a jejich vliv a zejména přínosy pro člověka, nejen jejich láska a přátelství v domácnosti a v rodině, ale také různé druhy pomoci ve zdravotnictví či jiných složek záchranného systému.

Důležitým bodem pak je demonstrace žákům, že nejen psy, ale i další domácí mazlíčci nejsou jen radostí, ale také starostí a povinností. Film ukazuje jak se o psa starat, co potřebuje,

¹⁷ *Hačikó – příběh psa* [Hachiko: A Dog's Story] [film]. Režie Lasse HALLSTROM. USA/Velká Británie, Walt Disney Pictures, 2008.

co naopak nesmí, jak se chovat ke psům nejen vlastním, ale i cizím a v neposlední řadě je dobré pro výchovu neopomenout zvířecí útulky, jejich činnost a prospěšnost.

Obr. 4 Hačiko

Zdroj: Blesk.cz

4.1.3 Přírodopis

Výuka přírodopisu nebo jakýchkoli přírodovědných předmětů rozděluje žáky na základních školách čím dál častěji na dvě skupiny, a to buď zastánce a oblíbence, nebo absolutní odpůrce. Zde již můžeme pozorovat diferenciaci zájmů a preferencí dětí/žáků. Vliv přírodovědných předmětů má pak velký význam na zaměření dětí v budoucích letech. Výběr a následné absolvování daného studijního oboru je ovlivněno právě již v útlém věku. Jedním z hlavních důvodů pro výběr je v poslední době zejména následné profesní uplatnění a finanční ohodnocení. Pro ukázkou, jak zaujmout žáky základních škol například o humanitní obory, je francouzský animovaný seriál *Byl jednou jeden život*.

4.1.3.1 *Byl jednou jeden život*¹⁸

Byl jednou jeden život je francouzský animovaný televizní seriál z dílny Alberta Barillé, který vznikl v roce 1987. Má 26 epizod po zhruba 25 minutách, které se věnují jednotlivým částem lidského těla, lidským funkcím či procesům, jenž v těle probíhají. Účelem jednotlivých dílů je zprostředkovat dětem, žákům ale i starším studentům umožnit pochopit fungování celého lidského těla. Jednotlivé procesy, části těl a i ty nejmenší prvky, které v těle můžeme najít, jsou znázorněny postavičkami, které v určité části těla plní nějaké důležité poselství.

S ohledem na rok, kdy seriál začal vznikat, musíme uznat, že myšlenka a také její finální verze je velmi povedená, můžeme říci až pokroková a mohou z ní čerpat všechny možné věkové kategorie. S ohledem na svojí zkušenost vím, že jsou seriály pouštěny i na vysokých školách.

Seriál pro svou originalitu a zájem byl přeložen do celé řady světových jazyků. A díky tomu také vznikly další verze – série, které jsou zaměřeny jiným směrem, avšak je možné je využívat v dalších předmětech či vzdělávacích oborech - např. astronomie (*Byl jednou jeden vesmír*¹⁹), historie (*Byl jednou jeden objevitel*²⁰) či věda (*Byl jednou jeden vynálezce*²¹).

Ačkoli výchovný seriál nemá literární podklad, je důležitým a vhodným podkladem pro vzdělávání nejen mládeže na základních školách.

¹⁸ *Byl jednou jeden život* [Il était une fois la vie] [TV seriál]. Režie Albert BARILLÉ. Francie, 1987.

¹⁹ *Byl jednou jeden vesmír* [Il était une fois l'Espace] [TV seriál]. Režie Albert BARILLÉ, Hideo TAKAJAŠIKI. Francie/Kanada/Japonsko, 1982.

²⁰ *Byl jednou jeden objevitel* [Il était une fois les explorateurs] [TV seriál]. Režie Albert BARILLÉ. Francie, 1997.

²¹ *Byl jednou jeden vynálezce* [Il était une fois les découvreurs] [TV seriál]. Režie Albert BARILLÉ. Francie, 1994 - 1995.

Typy pro výuku

Kdokoli, kdo seriál měl možnost zhlédnout, zcela jistě ocení jeho zřetelné a jasně popsané části lidského těla. Tento popis je udělán hravou a nenásilnou formou, kterou ocení zejména děti a právě vyučující přírodovědných předmětů. Dále se v seriálu objevují základní, ale i pokročilé nemoci a jejich způsoby odstranění/léčby, což umožní dětem jednoduše pochopit, co se v nich v daných chvílích odehrává a co je třeba pro uzdravení.

Dalším nepochybným kladem seriálu pro výchovu žáků je zpestření důležitých, ale složitých témat, které mnohé do zhlédnutí nezajímaly. Seriál pro své zpracování je vhodný nejen pro žáky základních škol, ale i pro školy střední. Pro zpestření je někdy využito pro výuku na vysokých školách.

V hodině přírodopisu na základních školách s tématem Srdce může být využita ukázka právě ze sedmého dílu řady *Byl jednou jeden život*. Příloha č. 3 obsahuje návrh na přípravu na tuto hodinu, kdy hlavním cílem hodiny je seznámit a naučit žáky vše o nejdůležitějším orgánu v lidském organismu, a s tím související informace. Aby si žáci mohli lépe představit tento pro lidské oko skrytý orgán, bude použita výše zmíněná ukázka, která zábavnou a hlavně lehko pochopitelnou formou demonstruje, jak to v srdci vypadá, co s ním souvisí atd.

Obr. 5 Byl jednou jeden život

Zdroj: google.com

4.1.3.2 *Doba ledová*²²

Filmové zpracování období, které tento film zpracovává, lze zařadit hned do dvou námi zvolených okruhů, ale pro účely této práce jsme jej zařadili do oblasti přírodopisu, neboť právě filmové zpracování příběhu *Doba ledová* a jeho pokračování krásně a nenásilně popisuje a zobrazuje tehdejší živočichy, které si nyní můžeme již jen představovat nebo nalézt v knihách.

Doba ledová je americký, animovaný film z roku 2002, který byl zpracován pod vedením Carlose Saldanha a Chrise Wedgeho a podle scénáře Miaela J. Wilsona. Příběh vypráví o putování třech pravěkých zvířat, Mamuta, Lenochoda a Šavlozubého tygra, kteří se snaží dopravit lidské mládě zpět k rodičům. Málokteré dítě v současnosti tento nepřehlédnutelný snímek ještě nevidělo, neboť celý příběh je plný humoru, adrenalinu a šťastného konce a nesmíme zapomenout na proslulý primitivní příběh veverky, která se snaží získat oříšek, což je dle mého názoru jednou z nejvtipnějších částí filmů.

Doba ledová je prvním úspěšným dílem, na který pak navázaly filmy *Doba ledová 2: Obleva*²³, *Doba ledová 3: Úsvit dinosaurů*²⁴, *Doba ledová 4: Země v pohybu*²⁵ a *Doba ledová 5: Mamutí drnutí*²⁶. Filmy rozvíjejí příběh Manyho (mamuta), Sida (lenochoda) a Diega (šavlozubého tygra).

Ve filmu zároveň byly použity i scény a informace založené na skutečnosti, například kresby v jeskyni jsou inspirovány kresbami nalezenými ve Francii z období před 16 tisíci lety.

²² *Doba ledová* [Ice Age] [film]. Režie Carlos SALDANHA, Chris WEDGE. USA, Blue Sky Studios, 2002.

²³ *Doba ledová 2: Obleva* [Ice Age: The Meltdown] [film]. Režie Carlos SALDANHA. USA, Blue Sky Studios, 2006.

²⁴ *Doba ledová 3: Úsvit dinosaurů* [Ice Age: Dawn of the Dinosaurs] [film]. Režie Carlos SALDANHA, Mike THURMEIER. USA, Blue Sky Studios, 2009.

²⁵ *Doba ledová 4: Země v pohybu* [Ice Age: Continental Drift] [film]. Režie Steve MARTINO, Mike THURMEIER. USA, Blue Sky Studios, 2012.

²⁶ *Doba ledová 5: Mamutí drnutí* [Ice Age: Collision Course] [film]. Režie Mike THURMEIER. USA, Blue Sky Studios, 2016.

Typy pro výuku

Jak už bylo zmíněno, film *Doba ledová* přináší celou řadu výchovných prvků, které lze při výuce využít, a žáky tak nejen pobavit, ale i vzdělat. Zejména samotné přiblížení doby ledové – jak vypadala, jaká zde žila zvířata. Dále je zde nenásilně naznačeno, a to může vyučující při výuce dále rozvíjet, proč doba ledová byla, proč již není, rozdíly mezi zvířaty v době ledové a nyní. Dále je zde jasný podnět pro diskusi, zda mohly žít zfilmovaná zvířata vedle sebe, zda to bylo reálné, či tvůrci popustili uzdu své fantazii.

Pro výuku jako takovou není třeba používat celý film, ačkoli by to asi žáci ocenili, ale pouze vhodně zvolené úseky do tematického bloku učiva. Žáci by pak nejen měly nadnesenější a volnější způsob výuky dané problematiky, ale také by mohli zábavným způsobem hledat a nacházet nové druhy a poznávat nové způsoby života v daném období. Hlavním přínosem, který si může divák z celého snímku odnést, je porovnání stávající doby a doby ledové.

Obr. 6 Doba ledová – Veverka

Zdroj: CSFD.cz

Obr. 7 Doba ledová - hlavní postavy

Zdroj: CSFD.cz

4.1.4 Dějepis

V současné době je zpracována celá řada historických filmů, ať už založených na skutečnosti, skutečností jen inspirované nebo pouze zasazené do historického období se zcela vymyšleným příběhem. Tyto filmy, ať už založené na historických faktech, nebo jimi jen inspirované mohou být nápomocné pro výuku a zejména pak pro motivaci žáků základních škol ke vzdělávání se v historických skutečnostech.

4.1.4.1 *Troja*²⁷

Klasický příběh od Homéra – Ilias²⁸ je velmi náročným a strhujícím dílem nejen pro čtenáře, ale také pro pochopení z hlediska doby. Možná i proto byl tento námět použit pro film *Troja* od Davida Benioffa. Stejný příběh pak můžeme nalézt v díle Nicka McCartyho –Troja – mýty a skutečnost o záhadném městě, či série Troja od autora Davida Gemmell. Strhující příběh je knižně zpracován celou řadou autorů, a proto je více než jasné, že filmové zpracování na sebe nenechalo dlouho čekat (r. 2004).

Příběh je psán v období 1193 před naším letopočtem, kdy sjednotil mykénský král Agamemnon řecká království. Agamemnonův bratr Meneláos měl nádhernou mladou ženu Helenu, do které se během jedné z oslav zamiloval trojský princ Paris. Ten si svou krásnou mladou milenkou tajně odveze domů do Troji. Když toto Hektor, Paridův starší bratr zjistil, bylo mu hned jasné, že to neskončí jinak než válkou a utrpením. Agamemnon této situaci využije, aby mohl Troju vojensky napadnout. Zde se objevuje i známý příběh Achillea. Při první bitvě však Achilleus nebojuje, neboť jej Agamemnon urazil a Troja zvítězila.

Vítězstvím opojení obránci města se přes varování Hektora rozhodnou pro další útok. Když v souboji s Achillem padne Hektor, slíbí bojovník trojskému králi Priamovi, že po dvanáct dnů, kdy budou probíhat smuteční slavnosti, Řekové město nenapadnou.

²⁷ *Troja* [Troy] [film]. Režie Wolfgang PETERSEN. Podle literární předlohy HOMÉRA. USA/Malta/Velká Británie, Shepperton, 2004.

²⁸ Homéros. Homérova Ilias. 3. vyd., nezměněný otisk druhého vydání. V Praze: Jan Laichter, 1942. XXIV - 683 - [V] s. Laichterova sbírka krásného písemnictví; Sv. 33.

O dva týdny později najdou Trójané řecký tábor prázdný. Jen na břehu stojí obrovská socha koně. Podle kněze je to dar.

Oproti původní Homérově Illiadě se filmové zpracování liší v řadě věcí, mezi ty největší můžeme zařadit zejména:

- Podle mytologie i Homéra je na začátku příběhu i další zápleтка- malého Parida jeho rodiče odloží, protože má podle věštby zničit Tróju. Za mladým Paridem, který o svém původu nic netuší, přijdou jednoho dne tři bohyně - Athéna, Afrodita a Héra a Paris má zvolit nejkrásnější z bohyň. Zvolí Afroditu a ta mu dá za to nejkrásnější dívku na světě - spartskou královnu Helenu. Paris se potom setkal s Priamem, svým otcem a ten ho přijal zpět. Pak opravdu unesl Paris Helenu, s kterou se do sebe zamilovali.
- Podle Homéra měla Trojská válka trvat deset let. Ve filmu tomu nejen že nic nenasvědčuje, ale Hektorův malý syn nijak nezestárl.
- Menelaos neměl být v souboji s Paridem zabit, i když zvítězil. Paris ovšem také přežil - údajně ho z bojiště odnesli sami bohové.
- Achilles má správně zemřít během války, jejího konce se vůbec neměl dožít.
- I Paris má zemřít, i když ve filmu přežije a uteče s Helenou z hořícího města. Ve skutečnosti měl být v boji zabit a Helena potom měla dokonce pomoci Řekům při dobytí Tróje a nakonec se vrátit k Menelaovi.
- Na konci filmu dá Paris Trojský meč, symbol moci města, jakémusi mladíkovi, který se představil jako Aaneas. Tato osoba skutečně existovala a právě on se usadil v Itálii, kde vznikla později Římská říše. Rozhodně ale nebyl jen jakýsi mladík, ale bratr Hektora a Parida, takže také princ a z Tróje odjel ještě před začátkem války.

Typy pro výuku

Filmová ukázka ze zpracování Homérovi Illiady může být nápomocná zejména v oblasti zpřístupnění žákům velmi starého a náročného díla, téma pro diskusi a hodnocení samotného básníka a tehdejší doby. Dále je zde téma slavné války, jejích předchůdců a následujícího dění. Téma se dále může dotýkat dějin a historie Řecka.

Dalším tématem, které může být ve výuce probíráno, jsou tehdejší mýty, legendy a bohové, jejich původ a historie. V neposlední řadě je možné využít úryvky z filmu ke snazšímu popisu

oblečení, zbraní, tehdejší architektury, popis Trojského koně či charakteristika a popis nejznámějších postav.

Při hodině dějepisu s tématem o antické době a starověkých městech, může pedagogům pomoci při výuce právě zmiňovaný film *Troja*, který žákům demonstruje nejen tehdejší vzhled architektury, lidí, ale také přiblížit chování osob a průběh válek. Pedagog si může vybrat jakýkoliv úsek ze zmiňovaného filmu pro nenásilnou prezentaci tehdejší doby. Návrh pro tuto hodinu je připraven v příloze č. 4.

Obr. 8 Troja

Zdroj: google.com

4.1.4.2 *Asterix a Olympijské hry*²⁹

Pro přiblížení a nahlédnutí do antického světa můžeme využít ve výuce filmovou adaptaci komiksu z roku 1968 *Asterix a Olympijské hry*. Film spatřil světla světa roku 2008 a pochází z Francie. Toto zpracování volně navazuje na první díl *Asterix a Obelix* a je parodickým zpracováním původní komiksové předlohy.

²⁹ *Asterix a Olympijské hry* [Asterix aux Jeux Olympiques] [film]. Režie Frédéric FORESTIER, Thomas LANGMANN. Francie/Německo/Španělsko/Itálie, Virtual, 2008.

Asterix a Olympijské hry je příběh naplněný zejména sportovním zápolením mezi Galy a jejich soupeři z celého světa. Jak již bylo zmíněno, jedná se o parodické pojetí těchto zápasů, takže ačkoli zde můžeme spatřit prvky na základě historie, spíše se jedná o vtipné zpracování, jak by to asi mohlo být. Samozřejmě se zde objevují postavy Asterixe, Obelixe, Bruta, syna Césara, řecké princezny Iriny ale i celá řada další „ixů“.

Jak už to tak bývá, vždy jakákoli knižní předloha a její následné filmové zpracování má své nedostatky a rozdíly. V případě tohoto snímku se na jakékoli rozdíly či nepřesnosti nehledí, neboť hlavním cílem tvůrců je pobavit a nikoli být věrný komiksově, ba i historické předloze.

Typy pro výuku

Ačkoli je film *Asterix a Olympijské hry* historicky nepřesný, můžeme zde nalézt celou řadu prvků, které se dají pro výuku na základních školách použít a využít ve prospěch vzdělávání dějepisu. Ať už k tématu samotného Caesara a jeho výpravách za dobýváním světa, jeho životě a potomcích. Neméně podstatným tématem jsou pak samotné olympijské hry, které se dochovaly až do současnosti a pro širokou společnost jsou velmi oblíbené. Jak tyto olympijské hry vznikly, co jim předcházelo, jaká měly pravidla a kdo mohl soutěžit. Rozdíly mezi historickými olympijskými hrami a současným stavem, tedy rozdělenými hrami na letní a zimní. Jaká úskalí olympijské hry provázeli v průřezu dějin. Nalezneme zde i morální hledisko a pravidla fair play. Historické a zejména pak filmové paradoxy, které filmaři použili, co vše reálné bylo a co nebylo.

Komediální zpracování zcela jistě žáky základních škol zaujme a pobaví. V případě vyčerpání témat pro diskusi či jejich rozšíření, mohou být použita i další pokračování tohoto snímku – *Asterix a Mise Kleopatry*³⁰, *Asterix ve službách jejího Veličenstva*³¹ (pobyt Galů v Anglii, jejich pomoc a různé druhy chování).

³⁰ Asterix a Obelix: Mise Kleopatry [Asterix & Obélix: Mission Cléopâtre] [film]. Režie Alain CHABAT. Francie/Německo, Virtual, 2002.

³¹ Asterix a Obelix ve službách jejího Veličenstva [Astérix et Obélix: Au Service de Sa Majesté] [film]. Režie Laurent TIRARD. Francie/Španělsko/Itálie/Maďarsko, 2012.

Obr. 9 Asterix a Olympijské hry

Zdroj: google.com

4.2 Film ve výuce pro střední školy

Pro výběr filmových ukázek tematicky a obsahově vhodných pro výuku na středních školách byla použita stejná metodika jako pro výběr na školách základních. Byly zvoleny tematické okruhy, do nichž byly následně zařazeny filmové ukázky. Pro využití filmu ve výuce na středních školách je mnohem větší rozsah a pole působnosti. Filmy lze využít pro výuku nejen na obecných středních školách (např. gymnázia, obchodní školy a akademie) ale zejména pak na školách tematicky zaměřených (např. přírodovědné, zeměpisné). Filmová tvorba zde dává mnohem větší význam pro výuku právě v důrazu na zaujetí studentů pro daný obor a jeho praktickou ukázkou v „reálném“ životě.

4.2.1 Český jazyk a literatura

4.2.1.1. *Spalovač mrtvol*³²

*Spalovač mrtvol*³³ je hororový román od Ladislava Fukse vydaný roku 1967. Jedná se o dílo na rozhraní mezi novelou a románem s hororovými prvky. Děj je chronologický bez vedlejších epizod. Čas je sledován spíše s ohledem na postavy a jejich vnitřní posun. Nedochází k dějovým vybočením a děj spěje do gradace. Dílo je psané spisovnou formou, ale díky stylu, který autor používá, působí velmi chladně, odtažitě. Velkou část románu tvoří monology, většinou psané v uvozovkách, hlavní postavy. Jedná se tudíž o vnitřní promluvy ale i o samomluvu.

V příběhu je využito minimální množství postav a časově se jedná o velmi krátký úsek. Hlavní příběh se odehrává na podkladu historických událostí, odkazy na historický vývoj dodávají příběhu a samotnému zlu a násilí v díle na skutečnosti. V románu můžeme spatřovat typické prvky Fuksovy tvorby, např. propojování reálného světa s iluzemi, sny a halucinacemi; hranice mezi realitou a fikcí není konkrétní, je záměrně zpochybňována, aby příběh dosáhl ještě více dramatičnosti. V díle se objevují německé výrazy, které celé dílo podtrhávají a též přidávají na skutečnosti.

Děj knihy se odehrává před 2. světovou válkou. Hlavní postavou je pan Kopfrkingl, který se zpočátku zdá jako mírumilovný a hodný člověk a žije výhradně pro blaho svojí rodiny. Rodinnou idylku ovšem narušuje jeho práce, o které neustále mluví až básní. Jeho zaměstnáním je spalovač mrtvol v Praze. A i když pracuje výhradně se smrtí, odsuzuje jakékoli násilí a má strach z blížící se války.

Klidnou rodinnou atmosféru naruší návštěva starého přítele, který je zapřisáhlý nacist a který přesvědčuje Kopfrkingla o rasové nadřazenosti a nutnosti odstranit méněcenné a tím pádem nižší bytosti. Pod jeho vlivem začíná Kopfrkingla udávat osoby okolo sebe a stává se ředitelem krematoria. Příběh graduje vraždou – oběšením své vlastní manželky, která je židovského původu, ubitím syna a pokusem o vraždu své dcery, jelikož všichni jsou

³² *Spalovač mrtvol* [film]. Režie Juraj HERZ. Podle literární předlohy Ladislava Fukse. Československo, 1968.

³³ Fuks, Ladislav. *Spalovač mrtvol*. Vydání sedmé, v EMG čtvrté. Praha: Odeon, 2017. 141 stran. ISBN 978-80-207-1778-8.

díky židovskému původu bezcenné bytosti. Nakonec je odvezen do blázince. Román končí střetem hlavní postavy s průvodem vyhublých osob, kteří přichází z koncentračního tábora.

Filmové zpracování tohoto románu bylo rok po vydání samotného knižního románu. Režisérem je Juraj Herz a film byl dokončen v roce 1968. Ačkoliv se na scénáři podílel i autor Ladislav Fuchs, objevují se ve filmu rozdíly oproti knize. Mezi nejvýznamnější můžeme zařadit například mírné pozměnění závěrečného vyznění filmu. Ačkoli se film drží dějové linie knihy, některé scény jsou pozměněny, některé ubrány. Pro větší zaujetí diváka je filmové zpracování také doplněno o scény, které v knize nenalezneme. Jak v knize, tak i ve filmu hlavní postava sice nestihne zavraždit svou dceru, i když to má v plánu, ale ve filmovém zpracování vyznívá její osud daleko hůře, neboť když si pro Kopfrkingla přijedou nacisté, tak jeden z nich útěk dcery komentuje. Kniha i film popisují závěrečné vidiny hlavní postavy, kdy si představuje, že on sám je Dalajláma, který spasí svět, kniha však končí tím, že je odvážen do blázince. Další rozdíl můžeme spatřit v míře humoru a grotesky. Knižní předloha využívá daleko více grotesku, která Fuksovi byla vlastní. Ve filmu ji můžeme spatřit také, ale v mnohem menší míře. Co je naopak podobné v knize i ve filmu, je ono proslavené prolínání jednotlivých kapitol a scén. Ve filmu byla použita velmi podobná technika jako v knize.

Typy pro výuku

Hlavními body pro výuku na středních školách může vyučující hledat ve vtažení do doby před druhou světovou válkou, vysvětlení a pochopení lidí, kteří v té době žili a takto smýšleli. Dalším vhodným bodem pro diskusi je zcela jistě pravdivost příběhu, jeho autenticita, jak se populace v té době měnila. Dalším bodem pro diskusi je zcela jistě morální stránka díla, tedy kam až může nátlak, slabá vůle a manipulace dohnat lidi.

Vlasta Chramostová, Miloš Vognič, Jana Stehnová - Čechová, Rudolf Hrušínský

Obr. 10 Spalovač mrtvol

Zdroj: Csfid.cz

4.2.1.2 *Marečku, podejte mi pero!*³⁴

Marečku, podejte mi pero! je českou komedií, která byla natočena v roce 1976 pod vedením Oldřicha Lipského. Scenáristé Zdeněk Svěrák a Ladislav Smoljak navázali na tradici středoškolských veseloher Martina Friče. Po komedii *Jáchyme, hod' ho do stroje!*³⁵ (1974) znovu dokázali, že jejich svérázný humor se velmi dobře doplňuje s vedením režiséra Oldřicha Lipského. Pro obě komedie platí, že se jedná o příběh ze současnosti, který dokáže pobavit v dnešní uspěchané době a je velkým přínosem pro českou filmografii. *Marečku, podejte mi pero!* pojednává o tématu nedobrovolného vzdělávání v pokročilém věku. Hlavními postavami jsou dospělí pracovníci, kteří si musí zvýšit kvalifikaci, a proto se vrací zpět na školu.

A i mistr v továrně na zemědělské stroje Jiří Kroupa potřebuje pro povýšení zvýšit svou kvalifikaci. Kroupa se dalšímu vzdělávání brání, nakonec je ale přesvědčen svými kolegy a nastupuje na večerní průmyslovku. Stejnou školu navštěvuje i jeho syn, který má

³⁴ *Marečku, podejte mi pero!* [film]. Režie Oldřich LIPSKÝ. Československo, 1976.

³⁵ *Jáchyme, hod' ho do stroje!* [film]. Režie Oldřich LIPSKÝ. Československo, 1974.

ale o hodně lepší studijní výsledky. Kroupa nakonec večerní školu s pomocí i svého syna absolvuje a bude povýšen.

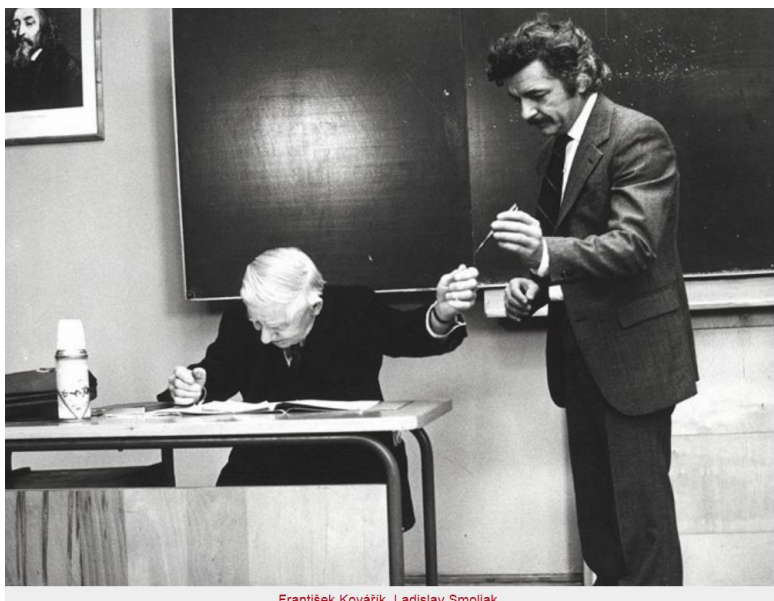
Marečku, podejte mi pero! je český film plný hlášek, které baví generace napříč časem, a tyto hlášky jsou dost často používány i v běžném hovoru, například notoricky známá hláška o studentovi Hliníkovi, který se odstěhoval do Humpolce, a přesto je stále zapisován do třídní knihy panem profesorem. Další notoricky známou scénou jsou švestičky z vlastní zahrádky a aktivita studenta Hujera.

Typy pro výuku

Vzhledem k tomu, že film je zaměřen na vzdělávání starší generace, je plný řadou úkolů, které musí hlavní postava splnit, aby úspěšně absolvoval. Ne každý je schopen tyto úkoly správně a pochopitelně udělat. Pro studenty středních škol může být dobrým a zajímavým úkolem splnění, pochopení a zejména vysvětlení těchto úkolů, proč byly zadány, jaký mají smysl, jaký by měl být výsledek. Film je zejména zpestřením stávající výuky českého jazyka, porovnání stávajícího způsobu výuky s výukou tehdejší, a to jak s výukou na základních školách, tak i s výukou ve večerní škole. Ve filmu jsou použity výukové metody diktátu či rozbor básně, který by měli i stávající studenti zvládnout.

V rámci výuky může být použito i téma pro diskusi co jsou to večerní školy, jaké známe, k čemu jsou určené. Dále vzdělávání typu Univerzity třetího věku, celoživotní vzdělávání apod. K čemu to v současnosti slouží, jaký to má význam, názory studentů apod.

Názorná ukázka návrhu na výuku hodiny českého jazyka a literatury na středních školách na téma rétorika – přednes básně je v příloze č. 5. Právě k tomuto tématu je vhodná ukázka z filmu *Marečku, podejte mi pero!*, kdy student Kroupa recituje báseň od Jana Nerudy, *Jak lvové bijme o mříže*. Na této ukázce pedagog může prezentovat studentům nejen jednotlivé prvky básně, jakým způsobem ji prezentovat, ale také jaké jsou základní chyby a nedostatky přednesů básní. Pedagog též může studentům poradit, případně sám prezentovat tipy na snazší a bezchybnější prezentaci vybrané básně či jiného textu.

Obr. 11 Marečku, podejte mi pero!

Zdroj: csfd.cz

4.2.2 Občanská výchova

4.2.2.1 *My děti ze stanice ZOO*³⁶

Na podkladě priznání zachycených na magnetofonových páscích zpracovali Kai Hermann a Horst Rieck autentický životní příběh německé narkomanky Christiany F³⁷. Na základě tohoto příběhu byl pak zpracován Hermanem Wigelem scénář pro film *My děti ze stanice ZOO*, který byl uveden v roce 1981 v Německu.

Jedná se pravdivý příběh dívky Christiane F., která se stala narkomankou. Příběh se odehrává v 70. letech 20. století v Západním Berlíně a její název je odvozen podle nádraží Berlín Zoologischer Garten, které bylo centrem narkomanů. Christiane žila původně na venkově, ale díky rozvodu rodičů a stěhování se ocitla v Berlíně, sama s matkou, která byla v práci celý dny. Christianina závislost začala již ve 12 letech, kdy se seznámila s hašišem. Dalším krokem v závislosti se stalo otevření nové diskotéky v centru města,

³⁶ *My děti ze stanice zoo* [Christiane F. – Wir Kinder vom Bahnhof Zoo] [film]. Režie Uli EDEL. Západní Německo, 1981.

³⁷ F., Christiane, Hermann, Kai a Rieck, Horst. *My děti ze stanice ZOO*. Překlad Zuzana Soukupová. V nakl. OLDAG 7. vyd. Ostrava: OLDAG, 2015. 261 s., [32] s. obr. příl. ISBN 978-80-7411-094-8.

kde díky nové partě začala koketovat s heroinem. Celý děj se odehrává okolo její závislosti, partě narkomanů a také jejímu pádu až na samé dno. Mnoho jejích přátel a známých zemřeli a i díky tomu sama pomohla k sepsání autobiografie. Do děje jsou vloženy i některé výpovědi dalších osob, nejčastěji matky Christiane.

Oproti knižní předloze ve filmovém zpracování chybí některé části, některé části jsou navíc. Dle mého i dalších názorů je kniha mnohem lepší, ale je pro čtenáře náročnější. Filmové zpracování je pro konzumenty schůdnější a pochopitelnější.

Typy pro výuku

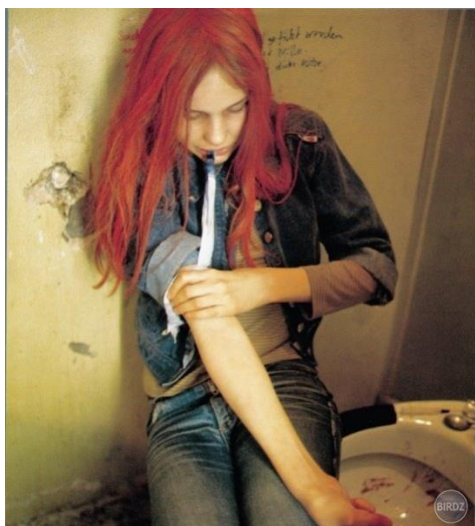
Pro výuku zejména občanské výchovy je téma drog a závislosti na nich velmi podstatným tématem. V rámci hodiny může být využit jak celý film (více hodin) tak i jen jeho vybrané úryvky, které pomohou navodit danou problematiku a požadované téma pro diskusi.

Vyučující může diskutovat v rámci tématu možné nástrahy a důsledky užívání drog, téma je velice široké a společensky méně v popředí, takže je dobré studenty s problematikou seznámit. Seznámit je s možnými důsledky nejen v soukromí, tedy v rodině, ale také ve společnosti a zaměstnání. Nedílnou součástí drog jsou pak i přidružené problémy, které je třeba zmínit, neboť si je mnozí neuvědomují, například různé nemoci, dluhy, trestní činnost apod.

Vyučující může hodinu na téma drogy pojmout také jako osvětu ve vztahu k protidrogovým centrům, které jsou v blízkosti, jejich činnosti a pak i samotné pomoci pro již závislé, co se s nimi děje v případě nástupu na odvykací kúru.

Dalším bodem, který studenty jistě zaujme je samotné vtažení studentů a jejich životů do diskuse – znají někoho, kdo byl či je závislý na drogách? Jak se k takovému člověku chovat? Lze mu pomoci jako jednotlivce? Zkusili či chtěli by zkusit nějakou drogu (jejich obavy, případné nadšení)?

Téma může být pak rozšířeno o závislosti jiného charakteru, než jsou drogy, například gamblerství, alkohol, ale i zdánlivě nevinné závislosti, např. na lidech, věcech, činnostech či aktivitách.

Obr. 12 My děti ze stanice Zoo

Zdroj: google.com

4.2.2.2 *Než jsem tě poznala*³⁸

Dalším, neméně opomenutým tématem, které je vhodné se studenty probrat je téma asistované sebevraždy. Pro osvětlení a přiblížení tohoto tématu je knižní a poté i filmové zpracování románů od Jojo Moyesové z roku 2016 *Než jsem tě poznala*³⁹. Knižní předloha má dvě pokračování, která zatím nebyla zfilmována.

Hlavním tématem tohoto příběhu je život bohatého mladého muže Willa Treynora, který žil rozmařilým životem – mohl mít úplně vše, co si přál, než se mu stala nehoda a zůstal upoutaný na kolečkovém křesle jako kvadruplegik. Hlavní hrdinka – Louisa Clarková je extravagantní dívka z chudé rodiny, která hledá práci, aby mohla finančně vypomoci své rodině. Louisa se při hledání práce dostane do domácnosti Willa, aby mu byla asistentkou a společnicí. Příběh je sledem událostí, které provázejí jejich vztah. Zpočátku se jedná o dva naprosto cizí postavy, které nemají nic společného, avšak v průběhu času si k sobě dokáží

³⁸ *Než jsem tě poznala* [Me Before You] [film]. Režie Thea SHARROCK. Podle literární předlohy Jojo MOYES. USA, Metro-Goldwyn-Mayer, 2016.

³⁹ Moyes, Jojo. *Než jsem tě poznala*. Překlad Lucie Mikolajková. Vydání páté. Praha: Ikar, 2017. 406 stran. ISBN 978-80-249-3482-2.

nalézt cestu a najít přátelství a lásku. Kniha, kterou J. Moyesová napsala, je zároveň scénářem pro filmové zpracování, tudíž mnoho změn a rozdílů v knižním a filmovém zpracování není.

Filmové zpracování je tedy kvalitní a autentickou adaptací románové předlohy, ačkoli pro film bylo nutné dějovou linku oproti originálu trochu zjednodušit a z příběhu vynechat dokonce i některé postavy (například Willovu sestru). Typicky romantický příběh však obsahuje velmi hluboké a citlivé téma, které se mnohým, ne-li všem divákům, zaryje do povědomí. Louisa se postupně v příběhu dozvídá, že Will se již rozhodl ukončit svůj život. Louisa se snaží jeho názor změnit a pomáhá si nejrůznějšími činy a zážitky, které by podle ní mohli Willovo rozhodnutí zvrátit. A tak jsou do divadla, na svatbu Willovy bývalé partnerky či letí k moři. Bohužel ani láska obou mladých lidí není tak silná, aby rozhodnutí bylo změněno a tak Will odjíždí do Švýcarska zemřít. Posledním rozhodnutím Louisy je, zda být s ním, a podpořit jej, nebo jej opustit. Nakonec se ho rozhodne podpořit a je s Willem až dokonce.

Typy pro výuku

Pro výuku je samotné téma z oblasti humanitních věd velmi vděčným a důležitým tématem, neboť se dennodenně střetáváme s lidmi nějak handicapovanými nebo postiženými. Mnozí pak tyto osoby dost nevhodným způsobem odstrkují či diskriminují. Současná doba však již mnoho rozdílů u postižených osob řeší velmi diskrétním způsobem a o některých handicapech okolí nemá ani povědomí.

Pro výuku je dobrým tématem přístup a chování k takto postiženým osobám, jakým způsobem předcházet zraněním, jak takovýmto lidem pomoci. Důležitým tématem je pak samotná osvěta, aby právě osoby jakkoli postižené nebyly diskriminovány či ponižovány.

Opět je vhodné vtáhnout studenty a jejich život do výuky, znají někoho handicapovaného? Nebo dokonce se stejným postižením, jako postava z filmu/knihy? Jak se k nim chovají a jak by se k nim chovat měli.

Důležitým pak je pochopení obou postav ve filmu, proč se tak chovají, proč mají takové názory a rozhodnutí a proč dané názory a rozhodnutí chtějí či nechtějí změnit.

Zmíněný film můžeme využít ve výuce předmětu občanská výchova na středních školách v problematice nevléčitelných nemocí. Ty mohou zasáhnout kohokoliv z nás, jelikož nejčastěji vznikají díky úrazům i v běžném životě. Příloha č. 6 obsahuje návrh na přípravu

na hodinu, kdy bude se studenty probírána právě problematika handicapovaných osob, přístup k těmto lidem a chování dalších osob v jejich přítomnosti. Toto je důležitým tématem, které by mělo být se studenty probráno, neboť stávající „uspěchanou“ dobu stále více doprovází lidská bezohlednost a sobeckost vůči druhým v našem okolí. Každý by se měl zamyslet nad tím, jaký má život a neodsuzovat lidi jen podle vzhledu, rasy, handicapu apod.

Obr. 13 Než jsem tě poznala

Zdroj: csfd.cz

4.2.3 Přírodopis

4.2.3.1 *Zázračná planeta*⁴⁰

Zázračná planeta je sérií dokumentárních snímků televizní stanice BBC. Tento dokument byl natočen v roce 2006 a je založen na jedinečných záběrech přírody a přírodních útvarů. Dokument představuje různé ekosystémy planety Země, kdy první série obsahuje 11 dílů

⁴⁰ *Zázračná planeta* [Planet Earth] [TV seriál]. Režie Alastair FOTHERGILL. Velká Británie, BBC Earth Films, 2006.

(Od pólu k pólu, Hory; Sladkovodní svět; Jeskyně; Pouště; Země ledu; Travnaté pláně; Džungle; Mělká moře; Lesy mírného pásu; Hlubiny oceánu). Druhá série pak navázala na úspěšnou první sérii dalšími 6 díly. Ty byly uveřejněny v roce 2016 (např. Ostrovy, Pohoří, Města, Poušť, Travnaté pláně, Džungle).

Jedná se o seriál velmi poutavých a zajímavě zpracovaných pohledů na přírodu a svět kolem nás, který je určen jak pro děti, tak i pro dospělé. V jednotlivých dílech můžeme spatřit místa, kam se normální člověk nikdy dostat nemůže, a právě díky kameramanům od BBC jsou tajuplná a nádherná místa světa zpřístupněna. Málokterá osoba se může cestovat kolem světa a vidět taje, které svět ukrývá, ale díky šikovnosti BBC jej můžeme vidět alespoň zprostředkovaně.

Typy pro výuku

Jak již bylo výše zmíněno, seriál je vhodný nejen pro studenty, ale i širokou veřejnost neomezenou věkem. Divákovi může přinést nejen nezapomenutelný pohled na přírodu a krajinu ale také vzdělávací prvky a zajímavé informace. Pro výuku je vhodné dle jednotlivých témat vybírat díly, které přinesou nejen zajímavé a poučné informace a jsou pro diváka pochopitelné zejména z důvodu vizualizace, ale i zpestření výuky krásným pohledem na zajímavé části světa.

Možným tématem pro diskusi v rámci výuky jsou nejen místa a informace známé, ale i naopak zcela neznámé. Názory studentů na dané ekosystémy apod. Dalším rozšířením pro výuku mohou být i další díly z dílny BBC, jako například Modrá planeta, která je opět velmi vhodná pro výuku zejména přírodopisných a zeměpisných předmětů.

Obr. 14 Zázračná planeta

zdroj: google.com

4.2.3.2 *Den poté*⁴¹

Film *Den poté* je propracovaný katastrofický příběh klasického sci-fi románu⁴² od Louise Whitleyho Striebera. Základním bodem románu je změna klimatu a její dopad na svět. Mezi hlavní postavy řadíme profesora Halla, který je odborníkem přes počasí minulých dob a zabývá se i změnami klimatu. Jeho varování nikdo z okolí nebere vážně, až do doby, kde se světem přežene několik děsivých přírodních katastrof – sněhově ledové vánice, kroupy o velikosti míčků a lidé začínají umírat. Děj se nejvíce odehrává v Americe, konkrétně v New Yorku, kde se nachází profesorův syn Sam. Nejdříve město zasáhnou rozsáhlé bouře, tornáda a obrovská přílivová vlna, nakonec dorazí zima a město zamrzá. Skupina lidí se schová do knihovny a snaží se přežít, mezi nimi i Sam s přáteli. Ačkoliv se lidé snaží přežít, není to jednoduché. Příběh nás zavádí do nejrůznějších rodin, rozhovorů mezi dlouholetými přáteli či snahou uniknout. Láska nezná mezí, a tak Hall odchází do New Yorku zachránit syna. Celý svět se změnil v jeden led a najít správnou cestu není tak jednoduché, jak se může na první pohled zdát. Vše zmizelo pod několika metry sněhu a ledu a část světa se vrací do pravé doby ledové.

Filmové zpracování sci-fi románu vzniklo roku 2004 v Americe a je věrnou kopií své knižní předlohy. Film jednou s verzí o katastrofickém scénáři, který může kdykoliv nastat a změnit svět k nepoznání.

Typy pro výuku

Pro výuku je zde spatřováno celá řada vhodných témat pro diskusi a osvětu studentů, neboť ačkoliv se jedná o sci-fi román, je zde obsažena celá řada oblastí která jsou zahrnuta i v osnovách učiva středních škol. Například můžeme uvést:

- Globální oteplování (dopad na společnost, možné příčiny a důsledky, jak se chovat apod.).
- Devastace přírody (chráněné a ohrožené druhy zvířat, rostlin a míst, jak předcházet ničení přírody, jakým způsobem lze napomoci k obnově).

⁴¹ *Den poté* [The Day After Tomorrow] [film]. Režie Roland EMMERICH. USA, 20th Century Fox, 2004.

⁴² Strieber, Whitley. *Den poté*: podle stejnojmenného filmu. Překlad Zdík Dušek. Vyd. 1. V Praze: Metafora, 2004. 238 s. ISBN 80-86518-86-8.

- Globální problémy (nejen ve světě, ale i v ČR, jaké problémy jsou, jak jim předcházet, jak je řešit, co je člověk schopen a co je již nenávratně poškozeno).
- Chráněné oblasti (nejen ve světě, ale i v ČR, památky UNESCO, PP, PR, NPP, NPR, atd.).

Návrh na přípravu na hodinu předmětu přírodopis na středních školách pro téma Klimatické změny nalezneme v příloze č. 7. V rámci této hodiny bude probírána problematika nejen klimatických změn obecně, ale také, jaký na ně mají vliv chování nás, obyvatel planety Země. Důležitým bodem, který je nutné při výuce zmínit, je právě udržitelnost, neboť si každý z nás musí uvědomit, že na planetě nežije sám a že po nás tu budou naše děti a děti našich dětí. Ukázka z filmu Den poté bude vhodným doplněním a prezentací právě takovéto situace, kdy se začne klimatický systém země hroutit.

Obr. 15 Den poté (2004)

Zdroj: google.com

4.2.4 Dějepis

4.2.4.1 *Habermannův mlýn*⁴³

Habermannův mlýn jako kniha⁴⁴ byla vydána v roce 2001 a její příběh popisuje života a osud německého mlynáře Habermanna a českého přítele Jana Březiny. Příběh je inspirován reálnou skutečností, který se stal v oblasti Šumperka. Habermann byl německý mlynář, který i během druhé světové války pomáhal českým sousedům a na konci války záhadně zmizel. Vypráví se, že se stal nepohodlnou osobou, kterou byla potřeba odstranit. Celý příběh je velmi napínavý a nenechá čtenáře, či diváka, vydechnout do konce. Jedná se o příběh přátelství, lásky a zradě během těžkých válečných dob.

Příběh se odehrává v letech 1938 – 1945, tudíž po celou dobu druhé světové války. Obrovský statek – dnes tzv. Habermannova vila leží v okrese Šumperk. Původně se jednalo o vilu s rozsáhlou zahradou, mlýnem a pilou. Její majitel Hubert Haberman, Němec, zaměstnával před ale i během války české dělníky, ke kterým se choval s úctou a nenadřazeností. Nechtěl po nich nic víc, než dobře odvedenou práci a s většinou dělníků se znal osobně a považoval je za své přátele. I doma s rodinou mluvil výhradně česky. Ovšem měl návštěvy z německé okruhu lidí, hlavně jej navštěvovali vysoce postavení němečtí úředníci, kteří ho naváděli do Německé dělnické strany, kam ale nikdy nevstoupil. I přes výhrůžky a domluvy pracoval a zaměstnával české dělníky dále. Za války se též snažil pomoci odboji i tím, že se na jeho mlýně mohla mlet mouka pro partyzány a uprchlíky v okolních lesích. Zvrat nastává ke konci války, kdy je zřejmé že německé vojska nevyhrají a českým občanům začíná stoupat sebejistota. Habermannovi pracovníci v čele se správcem se dohodli a snaží se získat bohatství svého zaměstnavatele. I přes veškerou snahu, podporu a snahy o nekonfliktnost Hubert Habermann přichází o život. Jeho žena s dětmi byla vyhnána do Německa, a jelikož se jeho tělo nikdy nenašlo a vrahové zůstali na svobodě, byl jeho majetek rozebrán a darován jeho českým sousedům – zrádcům.

V roce 2010 byl natočen stejnojmenný film pod taktovkou Juraje Herze. Filmové a knižní zpracování se oproti sobě liší. V knize jsou změněna jména oproti skutečnému příběhu. Filmové zpracování neobsahuje sáhodlouhé popisování přírody. Dle mnohé kritiky je filmové

⁴³ *Habermannův mlýn* [film]. Režie Juraj HERZ. Česko/Německo/Rakousko, 2010

⁴⁴ Urban, Josef. *Habermannův mlýn*. 1. vydání. Praha: Fragment, 2016. 164 stran. ISBN 978-80-253-2729-6.

zpracování lepší než knižní – kniha se hůře čte, je velmi rozvětvená a nemá správný dějový spád, tudíž se může zdát pro některé čtenáře nudná.

Typy pro výuku

Toto kontroverzní téma – odsun Němců je velmi obávanou oblastí pro řadu autorů knih i filmového zpracování. Mnozí o tomto tématu neradi mluví a je to obecně vzato mezinárodním tabu. Filmové zpracování je vhodné zejména do hodin dějepisu do tématu druhé světové války, jak ovlivnila chápání a chování Čechů a Němců. Co se v té době dělo a jaké to mělo příčiny a následky. Film může být nápomocný pro lepší pochopení tehdejší doby, proč se kdo takto choval, jaké mělo být to „správné“ chování, názory studentů nejen na tehdejší dobu, ale zejména na politickou situaci. Dalším doplňujícím a zlehčujícím tématem pro toto téma může být opět zapojení studentů do problematiky – zda znají nějaké místo/osoby, které touto událostí byly poznamenány/pamatují si na ni (např. z vyprávění).

Obr. 16 Habermannův mlýn

Zdroj: google.com

4.2.4.2 *Marie Antoinetta*⁴⁵

Život rakouské princezny Marie Antoinette je velmi známým příběhem z historie. Jedná se o dceru Marie Terezie a císaře Františka Štěpána I., která byla odeslána do Francie ke královskému dvoru, kde se stala jako čtrnáctiletá dívka manželkou Ludvíka XVI. Její život byl rozmařilý, rozhazovačný, divoký a pro nižší vrstvy obyvatel Francie nepřijatelný. Její život ukončila gilotina, na které byl popraven i její manžel.

Její život byl inspirací pro celou řadu životopisných románů, například od autorů Stefana Zweiga⁴⁶ či Antonia Fräsera⁴⁷. Na základě jejího života pak byl v roce 2006 natočen životopisný film stejného názvu *Marie Antoinetta*. Film popisuje její příjezd na francouzský dvůr a život po boku Ludvíka XVI. zejména z důvodu uspokojení politických zájmů francouzské a rakouské vládnoucí dynastie. Marie Antoinette ve dvorské atmosféře skandálů a intrik cítila velmi osamocená. Další ránou, která ji stihla, byla, že jí byl manžel nevěrný. Frustrovaná královna hledá útěchu v nekonečných neřízených výstřelcích, čímž ovšem na svou hlavu přivolá hněv šlechty i lidu. A to nakonec zpečetí její osud.

Typy pro výuku

Vzhledem ke skutečnosti, že je příběh Marie Antoinetty historickou událostí, je filmové zpracování na základě skutečnosti a historických informací, je dobrým příspěvkem pro výuku dějepisu pro období konce 18. století. Témat se tu opět nabízí celá řada, například život Marie Terezie, jedné z největších panovnic v české historii, život a konec její dcery. Tématem samo osobě je život na francouzském dvoře, jejich přístup k obyčejným lidem. Důvody a způsoby jejich života a názorů. Filmová ukázka může prezentovat, jakým způsobem se žilo, oblékalo, chovalo na královském dvoře, jaké bylo chování mezi šlechtou a rozdíl mezi královskou rodinou, šlechtou a chudými poddanými. Studenti v rámci výuky mohou hledat filmařské faux-pas a chyby, kterých se dopustily vzhledem k dostupným historickým zdrojům.

⁴⁵ *Marie Antoinetta* [Marie Antoinette] [film]. Režie Sofie COPPOLA. USA, A24, 2006.

⁴⁶ ZWEIG, Stefan. *Marie Antoinetta*. Překlad Bedřich Vaníček. 2. vyd., v Panoramě 1. vyd. Praha: Panorama, 1993. 357 s. ISBN 80-7038-293-7.

⁴⁷ FRASER, Antonia. *Marie Antoinetta*. Vyd. 1. Ostrava: Domino, 2003. 556 s., [48] s. obr. příl. ISBN 80-7303-166-3.

Pro ukázkou, jak by mohla být zasazena filmová ukáзка z filmu *Marie Antoinetta*, se můžeme podívat na přílohu č. 8, Návrh na přípravu hodiny dějepisu na středních školách. Výuková hodina zaměřená na Francii v 18. století a zejména pak na Velkou francouzskou revoluci může být obohacena právě zmiňovaným filmem. Z filmové ukázky, ať už jakkoliv dlouhé, dle výběru pedagoga, by pro studenty bylo patrné zejména chování a oblékání francouzské smetánky a jakým způsobem se lidé v tehdejší době chovali a co vedlo k samotnému zvratu v dějinách nejen Francie, ale i celé Evropy.

Obr. 17 Marie Antoinetta (2006)

Zdroj: Csfid.cz

5. Filmové festivaly

Poslední kapitola je věnována filmovým festivalům, jelikož jsou podle názoru autorky důležitou součástí umění, filmu a filmové výchovy. Nemusíme žákům zprostředkovávat pouze celosvětově známé filmy, ale můžeme jim také ukázat tvorbu, které někdy nepřekročí ani hranice jednotlivých krajů a přitom se mohou stát nenahraditelnou vyučovací pomůckou. Ať se bude jednat o filmy dokumentární, hrané či animované, hodinové či chvilkové, mohou nám pomoci žáky vzdělávat a vychovávat.

V neposlední řadě filmové festivaly připravují pro žáky nejrůznější programy či besedy a tím se opět otevírají další možnosti, jak děti oslovit a přivést je do společenského světa.

Filmové festivaly tedy neodmyslitelně patří k rozvoji filmů všeho druhu. Pro veřejnost jak odbornou v problematice filmu, tak i laickou jsou každoročně pořádány filmové festivaly, buď všeobecné, nebo tematicky zaměřené. Jedním z nejznámějších filmových festivalů je Mezinárodní festival dokumentárních filmů Ji.hlava.

5.1 Mezinárodní festival dokumentárních filmů Ji.hlava

Mezinárodní festival dokumentárních filmů Ji.Hlava (dále jen MFDF Ji.hlava) je jedním z největších filmových festivalů, které jsou zaměřené na autorské dokumentární filmy v Evropě. Festival probíhá každoročně koncem října v Jihlavě. V roce 2018 proběhl již 22. ročník. Projekcí posledního ročníku se zúčastnilo přes čtyřicet tisíc diváků, festival celkem navštívilo téměř čtyři a půl tisíce akreditovaných účastníků z 62 zemí světa. Více než tisíc filmových profesionálů se zúčastnilo Industry Programu MFDF Ji.hlava, který zahrnuje projekty jako EmergingProducers, Festival Identity nebo Konference Fascinace. V roce 2017 festival promítl celkem 342 filmů (PŘISPĚVATELÉ WIKIPEDIE, *Mezinárodní festival dokumentárních filmů Ji.hlava* 2018).

Festival byl založen skupinou studentů na Gymnáziu v Jihlavě. V čele zakladatelů stál tehdy a i nyní je ředitelem Marek Hovorka. Od roku 2001 je MFDF Ji.hlava pořádán pod záštitou občanského sdružení Jihlavský spolek amatérských filmařů, který se v roce 2015 změnil na DOC.DREAM — Spolek pro podporu dokumentárního filmu.

Tento spolek pro podporu dokumentárního filmu pořádá nejen MFDF Ji.hlava, největší událost svého druhu ve střední a východní Evropě, ale i s ním spojený Industry program pro filmové profesionály. Jeho další kulturní aktivity napomáhají propagaci českého dokumentárního filmu v ČR i zahraničí a oslovují odbornou i širokou laickou veřejnost. Mezi jeho další celoroční aktivity patří především provoz Centra dokumentárního filmu (CDF) – instituce působící ve čtyřech rovinách (vzdělávání, knihovna, videotéka, výzkum). Dále vydává Dok.revue – dvouměsíčník a on-line portál reflektující aktuální dění a významná témata z oblasti dokumentární tvorby (INSTITUT DOKUMENTÁRNÍHO FILMU, 2018).

MFDF Ji.hlava je zakládajícím členem Doc Alliance - sdružení sedmi předních evropských festivalů dokumentárních filmů (PŘÍSPĚVATELÉ WIKIPEDIE, *Mezinárodní festival dokumentárních filmů Ji.hlava* 2018).

5.1.1 Mezinárodní festival dokumentárních filmů Ji.hlava 2018

V roce 2018 proběhl 22. Ročník filmového festivalu Ji.hlava, který přivítal 5310 akreditovaných účastníků, z toho 1185 filmových profesionálů, 199 hostů, 345 novinářů. Dětský program navštívilo 1720 návštěvníků, a celkově program festivalu navštívilo přes 40000 diváků. Festivalový ročník promítl 327 filmů všech metráží, z celkového počtu 3649 přihlášených. Filmy promítané na festivalu byly z 6 zemí světa. V rámci programu bylo nabídnuto 130 diskusí o filmech a po filmech (TISKOVÁ ZPRÁVA JIHLAVA 2018).

Mezi hosty festivalu můžeme uvést například Krzysztofa Zanussiho, Gustava Deutsche, Radu Jude, Mayu Shurbaji, Akiba Tadatoshi, Charlottu Kotíkovou, Marii Dvořákovou, Charlieho Soukupa a celou řadu dalších (TISKOVÁ ZPRÁVA JIHLAVA 2018).

V rámci filmového festivalu jsou uvedeny následující soutěže (TISKOVÁ ZPRÁVA JIHLAVA 2018):

- Opus Bonum (nejlepší světový dokumentární film)
- Mezi moři (nejlepší dokumentární film střední a východní Evropy)
- Česká radost (nejlepší český dokumentární film)
- První světla (nejlepší dokumentární debut)
- Fascinace (nejlepší světový experimentální dokumentární film)
- Fascinace: Exprmntl.cz (nejlepší český experimentální dokumentární film)

- Krátká radost (nejlepší krátký dokumentární film)
- Svědectví o politice (Tematická soutěžní sekce)
- Svědectví o poznání (Tematická soutěžní sekce)
- Svědectví o přírodě (Tematická soutěžní sekce)

Mezinárodní Festival Dokumentárních Filmů

Obr. 18 Logo MFDF Ji.hlava

Zdroj:google.com

5.1.2 Možnosti využití ve školství

Jak už bylo výše zmíněno, Mezinárodní festival dokumentárních Filmů Ji-hlava je zaměřen zejména na dokumentární filmy jak světové, tak i české kinematografie. V rámci výuky prakticky všech předmětů jak na základních, tak i středních školách lze navštívit, dle předmětu, jednotlivá promítání filmů z festivalu. Tyto pak mohou doplnit výklad k dané látce případně látku studentům a žákům více přiblížit zábavnější formou. Ku příkladu film ze sekce Mezi moři *Cíle a prostředky*⁴⁸, může být doplněním předmětů nejen s přírodní tematikou, neboť snímek je z oblasti Indie a prezentuje lidské činnosti v této oblasti, ale také předměty občanské nauky či s náboženskou tematikou, neboť zde autor prezentuje hinduistickou víru, sílu posvátné řeky Gangy. Dalším příkladem může být snímek *Jako*

⁴⁸ Cíle a prostředky [The End and the Means] [film]. Režie Pawel WOJTASIK. Spojené státy/Indie/Francie, 2018.

*potrat, poprvé*⁴⁹ ze sekce První světla, který by mohl být zařazen do výuky Občanské nauky, či novodobých dějin. Snímek pojednává o politické situaci v Hongkongu v roce 2014. A takto bychom mohly pokračovat dále, proto je zejména na vyučujících, jakým způsobem studentům a žákům výuku zpestřit tímto nenásilným a moderním způsobem. Pro žáky a studenty bude lákavou představou a možností si takto zpříjemnit výuku.

5.2 Film festival Zlín

Film festival Zlín, nebo také můžeme říci Mezinárodní festival filmů pro děti a mládež filmový festival určený zejména pro děti a mládež každoročně pořádaný na přelomu května a června. V rámci festivalu se filmové projekce realizují nejen ve Zlíně, ale také v celé řadě dalších měst České republiky. První ročník festivalu se uskutečnil v roce 1961. Každý ročník festivalu uvádí více než 350 snímků z více než 50 zemí světa. Od roku 2010 přesahuje návštěvnost festivalu 95.000 dětí i dospělých. Zlín Film Festival je aktivním členem EuropeanChildren's Film Association. ZFF organizuje rozsáhlý doprovodný, odborný a charitativní program (FILM FESTIVAL ZLÍN, 2018).

Zlín s filmem spojuje především silná historie filmových ateliérů ve Zlíně, které byly založeny v roce 1936 z popudu Jana Antonína Bati jako studio pro tvorbu reklamních snímků obuvnického impéria Baťa. O rozvoj umělecké filmové tvorby ve Zlíně se mimo jiných významně zasloužil režisér a scénárista Elmar Klos, který získal spolu s Jánem Kadárem za snímek *Obchod na korze*⁵⁰. Cenu Akademie za nejlepší cizojazyčný film roku 1965. Dětskému filmu se filmové studio ve Zlíně věnovalo již od začátku čtyřicátých let. Postupem doby se ze zlínských atelierů stalo nejvýznamnější centrum filmové tvorby pro děti v tehdejší Československu. Byly zde natočeny stovky hraných, animovaných i kombinovaných filmů. Mnohé z nich získaly prestižní ocenění či dokonce, jako v případě Karla Zemana, světovou proslulost. Vedle Zemana se do dějin světové kinematografie zapsali další ve Zlíně působící tvůrci: Hermína Týrlová, další oskarový filmař Alexander Hackenschmied, Břetislav Pojar, Josef Pinkava a další (FILM FESTIVAL ZLÍN, 2018).

⁴⁹ Jako *potrat, poprvé* [Ce kei ngo jiu zan pou syun wo...] [film]. Režie To LIU. Hongong, zvláštní administrativní oblast Číny, 2018.

⁵⁰ *Obchod na korze* [The Shop on Main Street] [film]. Režie Ján KADÁR, Elmar KLOS. Československo, 1965.

A právě spojení filmové a filmařské tradice dává zlínskému festivalu punc jedinečnosti. Na místě s tak jedinečnou historií totiž každoročně dochází k propojení dvou pólů filmového světa: diváckého a tvůrčího (FILM FESTIVAL ZLÍN, 2018).

5.2.1 Zlín film festival 2018

Poslední 58. ročník filmového festivalu ve Zlíně proběhl na přelomu května a června v roce 2018, kdy hlavním tématem byl československý film pro děti a mládež ku příležitosti 100let české státnosti. V rámci festivalu bude také představeno rakouské okénko, a bude představena také sekce věnovaná americkému nezávislému filmu pro mládež.

Film festival Zlín navštívilo v roce 2018 2600 akreditovaných hostů. Vítěznými filmy se staly filmy *Supa Modo*⁵¹ (nejlepší hraný film pro děti), *Ječná pole za horami*⁵² (nejlepší hraný film pro mládež), *Hurá na borůvky*⁵³ (nejlepší animovaný film). Film *Přání k máni*⁵⁴ byl oceněn v kategorii nejúspěšnější hraný film a kategorii Evropský dokument zvítězil snímek *Planeta Česko*⁵⁵. (TISKOVÁ ZPRÁVA ZLÍN FILM FESTIVAL 2018).

Hosty festivalu byli například: herci Jaromír Hanzlík, Ivana Andrlová, Maroš Kramár, Anna Geislerová, Simona Stašová, Ivana Chýlková, Josef Trojan. Z mezinárodních hostů pak například Art Parkinson či Josh Wiggins (TISKOVÁ ZPRÁVA ZLÍN FILM FESTIVAL 2018).

⁵¹ *Supa Modo* [Supa Modo] [film]. Režie Likarion WAINAINA. Německo/Keňa, 2018.

⁵² *Ječná pole za horami* [Barley Fields on the Other Side of the Mountain] [film]. Režie Tian TSERING. Velká Británie, 2017.

⁵³ *Hurá na borůvky!* [Blueberry Hunt] [film]. Režie Kateřina KARHÁNKOVÁ, Alexandra MÁJOVÁ. Česko, 2017

⁵⁴ *Přání k máni* [The Third Wish] [film]. Režie Vít KARAS. Česko, 2017.

⁵⁵ *Planeta Česko* [Wilder Than Wilderness] [film]. Režie Marián POLÁK. Česko, 2017.

5.2.2 Možnosti využití ve školství

Filmový festival pro děti a mládež Zlín je velmi vhodnou možností pro zpestření výuky, a to nejen díky tomu, že se promítání filmových snímků odehrává nejen ve Zlíně, ale i v celé řadě dalších měst republiky. Když se podíváme na program posledního ročníku, tak zde můžeme vidět celou řadu filmových snímků, které nejen že jsou vhodné jako ukázky pro občanské nauky, český jazyk a literaturu v tématech rétoriky, prezentace a komunikace, ale také v předmětech přírodovědných. Jako příklady filmů můžeme uvést filmy *At' žijí duchové!*⁵⁶ který by vhodně podtrhl předmět občanská výchova v tématu hodiny například sdružování dětí a žáků, kde jsou ve snímku pionýři. Dále také je vhodnou ukázkou, jak byl tráven čas dětí před více než čtyřiceti lety. Ukázkou do přírodovědných oborů může být například snímek *Čingischánovi děti*⁵⁷.

Obr. 19 Logo Zlín film festivalu

Zdroj.: Film festival Zlín

⁵⁶ *At' žijí duchové* [film]. Režie Oldřich LIPSKÝ. Československo, 1976.

⁵⁷ *Čingischánovy děti* [film]. Režie Zolbayar DORJ. Mongolsko, 2017.

5.3 Letní filmová škola Uherské Hradiště

Letní filmová škola je filmový festival pořádaný v Uherském Hradišti Asociací českých filmových klubů. Cíle tohoto festivalu je zejména vzdělávání a prohlubování filmového povědomí jak u milovníků filmového umění a historie, tak i odborné vzdělávání organizátorů filmových klubů (PŘISPĚVATELÉ WIKIPEDIE, *Letní filmová škola*, 2018). První setkání filmových klubů, které čítalo 50 účastníků, bylo v roce 1964 v Čimelicích, od roku 1974 se festival jmenuje Letní filmová škola. Od roku 1993 je Letní filmová škola otevřena všem zájemcům. Od roku 1997 je program rozdělen do tematických cyklů, které se liší v každém ročníku. Např. v posledním 44 ročníku v roce 2018 bylo hlavní vizí organizátorů „Letní filmová škola jako průvodce filmovou džunglí“ (SVÁTKOVÁ, 2018).

5.3.1 Letní filmová škola 2018

Poslední, 44. Ročník letní filmové školy se odehrál na přelomu července a srpna 2018 (konkrétně 27.7. – 5.8.2018). Během deseti festivalových dnů bylo uvedeno 235 filmů vee 307 projekcích, 62 položek odborného programu včetně 9 lekcí filmu, 19 koncertů, 7 divadelních představení a 7 výstav (ZÁVĚREČNÁ ZRPÁVA LFS 2018).

V rámci tohoto ročníku bylo asociací českých filmových klubů uděleno 5 výročních cen, a to konkrétně BAhmanu Ghobadimu, Meir Luborovi Dohnalovi, Ivě Janžurové, Petru Korčovi a Mike Leightovi (ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA LFS 2018).

Filmový program tohoto ročníku byl rozdělen do tří hlavních bloků:

- Historie,
- Současnost,
- Česko/Slovensko.

Letní filmová škola představila nově i fenomén virtuální reality, poprvé byl součástí Industry program. Premiéru měl na festivalu muzikálový Projekt 100 (ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA LFS 2018)

Přehled sekcí 44. Letní filmové školy Uherské Hradiště (TISKOVÁ ZPRÁVA LFS 2018)

Historie

- Retrospektiva: Ingmar Bergman
- Filmová čítanka: Roztržená opona
- Němý film s živou hudbou: F. W. Murnau
- Žánr: Muzikál

Současnost

- Ikona: Lars von Trier
- Greek Weird Wave
- Hot TV
- Virtuální realita
- Be2Can Starter
- Východní přísliby
- Půlnoční delikatesy: Stranger Films

Česko/Slovensko

- Češi v zahraničí: George Voskovec
- Kdo jsou Češi? (1)
- Novinky
- Studentské filmy

AČFK uvádí

- Distribuce
- LFŠ uvádí
- Projekt 100

Letní kino

- Novinky s innogy
- Giganti českého filmu

Obr. 20 Logo Letní filmová škola Uherské Hradiště

Zdroj: Závěrečná tisková zpráva LFS 2018

5.3.2 Možnosti využití ve školství

Letní filmová škola nabízí sama o sobě filmové snímky, kterými lze zpestřit výuku, ale také které jsou sami výchovné. Ať už se podíváme na výše uvedený přehled sekcí v posledním ročníku festivalu, můžeme vidět řadu kategorií, které by bylo možné tímto ozvláštnit. Ať už zabrousíme do předmětu hudební výchova, kde studenti mohou navštívit a shlédnout prezentovaný muzikál. Další ukázky mohou být pak zařazeny do občanské výchovy, a to ukázky ze sekcí Česko/Slovensko, či Současnost. Prakticky každý film pak lze v předmětech český jazyk, rétorika či komunikace využít na prezentaci vyjadřovacích schopností a prezentačních schopností filmových postav.

5.4 Anifilm

Anifilm je mezinárodní festival animovaných filmů, který je pořádán Občanským sdružením pro podporu animovaného filmu. Festival nabízí divákovi širokou nabídku animovaných filmů.

První ročník festivalu se uskutečnil v roce 2010 v Třeboni pod názvem Mezinárodní festival animovaných filmů. Probíhala zde přehlídka současných celovečerních animovaných filmů

pod názvem Kaleidoskop. Mezi tyto můžeme zařadit snímky jako Fantastický pan Lišák nebo Tajemství tety Eleonory. Dalšími pásmy festivalu byla přehlídka Balance (nejpopulárnější animované filmy předchozího roku), Francouzské animované filmy, animované filmy z NDR, pásmo Pohledy (filmy režisérky a scénáristky Marie Procházkové), Fokus (aktuální fenomény v animaci). Dále pak pásmo filmů Jacquese Drouina, Work in progress a ve spolupráci s Českou televizí pro dětské publikum byly představeny večerníčky a filmový maraton díla Ovečka Shaun. Další ročníky byly pořádány již pod názvem Anifilm.

5.4.1 Anifilm 2018

Poslední ročník festivalu proběhl v květnu 2018, kdy jej navštívilo přes 30 000 diváků a zúčastnilo se přes 1400 filmových profesionálů a herních vývojářů. V mezinárodních soutěžích bylo zařazeno 129 snímků, z toho 9 celovečerních filmů, 37 krátkých filmů, 43 studentských filmů, 22 videoklipů a 18 abstraktních a nenarativních snímků (TISKOVÁ ZPRÁVA ANIFILM, 2018). V národní soutěži Český obzor bylo zařazeno 76 filmů z české tvorby. Z herní problematiky festival představil soutěž počítačových her (TISKOVÁ ZPRÁVA ANIFILM, 2018).

Doprovodný program festivalu byl v 3D tematice počítačové animace, kdy byla přestavena nejen historie této techniky ale i současný proud a alternativní podoby. Hlavní cenu za celovečerní film pro děti obdržela irská režisérka Nora Twomey za snímek *Živitel*⁵⁸, za film pro dospělé byl oceněn korejský režisér Yongsun Lee se snímkem *Skončím prostě na ulici*⁵⁹. V kategorii krátkých filmů zvítězilo Estonsko a režisérka Chintis Lungren za film *Manivald*⁶⁰. Mezi nejlepší studentské snímky pak porota ocenila snímek britské režisérky Anny Mantzaris *Dost*⁶¹. (TISKOVÁ ZPRÁVA ANIFILM, 2018).

⁵⁸ *Živitel* [The Breadwinner] [film]. Režie Nora TWOMEY. Kanada/Irsko/Lucembursko, 2017.

⁵⁹ *Skončím prostě na ulici* [Bandoe saleoriratda] [film]. Režie Yong-sun LEE. Jižní Korea, 2017.

⁶⁰ *Manivald* [film]. Režie Chintis LUNDGREN. Estonsko/Chorvatsko, 2017.

⁶¹ *Dost* [Enough] [film]. Režie Anna MANTZARIS. Velká Británie, 2017.

Obr. 21 Anifilm 2018

Zdroj: Tisková zpráva Anifilm 2018

5.4.2 Možnosti využití ve školství

Mezinárodní festival animovaných filmů nabízí celou řadu filmů různé délky a různých žánrů, které lze pro výuku jednotlivých předmětů využít, buď jen jako zpestření výuky, nebo i jako možný podklad pro různé domácí úkoly a práce. Ku příkladu možným úkolem může být zpracování rozboru filmové ukázky, kterou studenti navštíví se zaměřením v českém jazyce na správnou skladbu slov, rytmizaci textů, slang, celkově způsob vyjadřování. V občanské výchově pak mohou být ukázky rozebrány z hlediska nonverbální komunikace, gestikulace, ale také co se týče chování filmových aktérů a vztahů mezi jednotlivými postavami. V neposlední řadě mohou být filmové ukázky porovnávány a konfrontovány se skutečností.

5.5 Mezinárodní filmový festival Praha – FEBIOFEST

Mezinárodní filmový festival Praha – Febiofest (dále jen Febiofest) je festival založený nezávislou filmovou a televizní společností FEBIO v roce 1993 v Praze. Febiofest je festival zaměřený na hranou, převážně celovečerní tvorbu. Původní název festivalu byl Mezinárodní přehlídka nezávislého filmu, televize a videa.

„Během posledních let uvedli osobně své filmy na Mezinárodním festivalu Praha – Febiofest umělci jako například Catherine Deneuve, Arnaud Desplechin, Leos Carax, Mark Gatiss, Nanni Moretti, Geraldina Chaplin, Peter Weir, Olivier Assayas, Richard Lester, Roman Polanski, Volker Schlöndorff, Bruno Dumont, István Szabó, Tsai Ming-Liang, Tom Tykwer, Hal Hartley, Andrej Končalovskij, Armin Mueller Stahl, Nikita Michalkov, Carlos Saura, Bruno Ganz nebo Claudia Cardinale.“ (FEBIOFEST, 2019).

Po ukončení festivalu v Praze jsou vybrané snímky prezentovány v rámci regionálních ozvěn do dalších měst v České republice a na Slovensku.

5.5.1 FEBIOFEST 2018

V roce 2018 proběhl 25. Ročník Febiofestu. V rámci festivalu bude oceněna celá řada významných osobností cenou Kristián, za celoživotní přínos filmu. Například můžeme uvést Catherine Deneuve, Daniela Kolářová, režiséři Arnaud Desplechin a Leos Carax. 25. Ročník byl slavnostně zahájen 15. března 2018 filmem *Večírek*⁶², uznávané britské režisérky Sally Potter. Festival byl zakončen filmem *Souboj pohlaví*⁶³, který byl zpracován na základě skutečnosti. Jiří Kodet dostal pamětní medaili in memoriam.

V roce 2018 rozhodla o vítězi festivalové ceny Grand Prix třiatřicetiletá porota složená z filmových fanoušků v čele s čestnou předsedkyní Martou Kubišovou (dříve např. Jan Kaplický, Věra Čáslavská, Dagmar Havlová, Juraj Herz, David Černý, Miroslav Ondříček, Theodor Pištěk a další). Členy poroty vybírá čestný prezident festivalu Fero Fenič. Ze soutěžních filmů sekce Nová Evropa 2018 vybrala porota film *Střídavá péče* režiséra Xaviera Legranda, který také získal cenu pět tisíc eur (FEBIOFEST POROTA A CENY, 2019).

⁶² *Večírek* [The Party][film]. Režie Sally POTTER. Velká Británie, 2017.

⁶³ *Souboj pohlaví* [Battle of the Sexes][film]. Režie Jonathan DAYTON, Valerie FARIS. USA/Velká Británie, 2017.

5.5.2 Možnosti využití ve školství

Febiofest, díky prezentacím filmů v mnoha městech jak v České, tak i Slovenské republice, nabízí pedagogům velkou škálu možností, jak zpestřit žákům a studentům výuku jejich předmětů. Studenti nemusí cestovat přímo do Prahy, ale mohou vybrané filmy sledovat i v jim bližších městech. Filmové ukázky mohou obohatit výuku dle žánru soutěžních a prezentovaných filmů, avšak pro Český jazyk, Rétoriku, Komunikaci, Občanskou výchovu a obdobné předměty se ukázky najdou prakticky vždy, neboť lze na jednotlivých snímcích rozebrat nejen děj, jednotlivé postavy, období, prostředí, ale i chování, způsob mluvení a přednesu.

Obr. 22 Logo FEBIOFEST

Zdroj: FEBIOFEST

5.6 PAF Olomouc

PAF Olomouc je kulturní platformou, zabývající se filmem a současným uměním. V roce 2000 proběhl úspěšně první festival PAF, tedy přehlídka animovaného filmu, která je nejstarším festivalem věnujícím se fenoménu animace v České republice. Festival je pořádán každoročně v Uměleckém centru Univerzity Palackého v Olomouci.

PAF klade důraz na vysokou uměleckou kvalitu představovaných filmů a dramaturgií, kterou vytváří absolventi a studenti uměnovědných oborů (PAF 2013). Smyslem PAF je hlavně prezentovat současnou domácí i zahraniční tvorbu animovaného filmu. Program se skládá

vždy z tematických bloků, které jsou zaměřené na různé pohledy historie animovaného filmu. V rámci festivalu jsou udělovány ceny PAF Kult za přínos kinematografii a Jiné vize za současné české dílo.

„Od roku 2008 jsou aktivity organizačního týmu celoroční, podílí se na festivalu současného audiovizuálního umění reVIZOR ve Veselí nad Moravou, kurátorsky zaštiťuje dění ve Vitřině Denisce (Olomouc), spolupracuje s řadou projektů a akcí – mj. Crosstalk Video Art Festival (Budapešť), Fest Anča (Žilina), časopis KINEČKO. Další aktivitou je vydávání publikací v ediční řadě PAF. Mezi zatím poslední tituly této řady patří kolektivní monografie Genderové stereotypy v animované tvorbě Walta Disneyho (ed. Zdeněk Hudec), Křehké kino (ed. Martin Mazanec) a #mm net art – internetové umění ve virtuálním a fyzickém prostoru prezentace (ed. Marie Meixnerová).“ (PŘÍSPĚVATELÉ WIKIPEDIE, *Přehlídka animovaného filmu*, 2019)

5.6.1 PAF Olomouc 2018

V roce 2018 proběhl 17. Ročník Přehlídky filmové animace a současného umění. Během čtyř dnů, kdy festival probíhal, bylo prezentováno více než 80 performancí, výstav, koncertů, workshopů, projekcí a přednášek. Festivalu se zúčastnilo více než 80 hostů jak z České republiky, tak i ze zahraničí, např. USA, Kanady či Itálie (ZÁVĚREČNÁ TISKOVÁ ZPRÁVA PAF 2018).

Tématem 17. Ročníku festivalu je Lapsus, a nejrůznější podoby zkratů, zádrhelů či mezer projevujících se napříč celým programem. V rámci programu je uvedena soutěž Jiné vize CZ, což je jediná soutěžní sekce a je nejvýznamnější přehlídkou českého umění pohyblivého obrazu (HLAVNÍ TISKOVÁ ZPRÁVA PAF 2018)

5.6.2 Možnosti využití ve školství

Návštěva studentů na přehlídce PAF Olomouc může studentům přinést velké množství vjemů, informací a také inspirace nejen pro studium, ale i život jako takový. Přehlídky nejen filmových ale i divadelních děl mohou být zdrojem informací a inspirace pro studium a komunikaci jako takovou. PAF spolupracuje s celou řadou galerií, kurátory a jinými institucemi, což by opět mohlo být, při troše kreativního smyšlení pedagogů, vhodnou vsuvkou pro výuku a rozšíření znalostí a vědomostí žáků a studentů.

Obr. 23 PAF Olomouc

Zdroj: Hlavní tisková zpráva PAF 2018

6. Shrnutí

V první části diplomové práce jsme se zaměřili na teoretickou stránku věci, a to na umění, výchovu a jejich vzájemný vztah. Umění je a bude naší součástí, a proto i my jsme se na několika stránkách zastavili nad uměním jak v České republice, tak ve světě.

Výchova je široký pojem, s kterým bychom mohli pracovat libovolně dlouho, a vytvořit nepřehledné množství témat a odvětví. My jsme se věnovali hlavně oblasti literární a filmové výchovy. Literární výchova je obsažena již v RVP ZV a je nedílnou součástí výuky i na školách středních.

Filmová výchova je stěžejní pro tuto práci, proto jsme tuto oblast propracovali více. Zajímáme se o historii, cíle a také možnosti filmové výchovy na základních a středních školách vůbec. S filmovou výchovou jsou spjaty i filmové kluby, jejich historický vývoj a pořádání filmových festivalů.

Nejobsáhlejší kapitola je věnována filmům, které bychom doporučili nebo sami využili pro filmovou výchovu či zpestření jednotlivých předmětů či oborů. Filmy jsou rozděleny podle věkové náročnosti, tedy buď na základních či středních školách a poté podle předmětů vyučovaných ve školských zařízeních.

Poslední kapitola je orientována na filmové festivaly. Vybrali jsme čtyři nejdůležitější a asi nejznámější v České republice, díky kterým můžeme vzdělávání žáků též obohatit a ukázat jim opět něco jiného než učebnice a pracovní listy.

Pomocí diplomové práce jsme prošli nejdůležitější oblasti týkající se literární a filmové výchovy a věnovali jsme se především tomu, jak filmovou výchovu zařadit do běžné výuky a především proč.

7. Závěr

Literární výchova a s ní spjaté ostatní vzdělávací obory či oblasti jsou velmi důležité a jakýkoliv stupeň vzdělávání, jak na základní, tak střední škole si bez ní neumíme představit. Z osobní zkušenosti vím, že někteří žáci by literární výchovu jak na základních, tak i na středních školách zrušili. Tato představa je však pro mnohé z nás zcela nepředstavitelná, až děsivá. Lidé by měli mít alespoň základní poznatky o literatuře a s ní spojenými autory a díly. Vždyť i ty nás utváří a pomáhají nám s tím, co jsme.

Na druhou stranu můžeme také žákům pomoci pochopit stěžejní díla či alespoň témata dnešní i minulé doby, a to právě prostřednictvím filmů, seriálů a jiných audiovizuálních pomůcek při výuce. Nemusíme je nutit číst několikaset stránkové knihy, ze kterých si nebudou pamatovat ani titul či autora. Ať už celé filmy nebo jen filmové ukázky mohou daleko snadněji a srozumitelněji dnešní mládeži přiblížit nejen obsahy děl, ale také samotnou dobu, témata, chování, oblékání a mnoho dalšího.

Filmů je nepřeberné množství, ať už z české, nebo světové produkce, současné či pro pamětníky, kreslené či hrané, podle knižní předlohy nebo podle skutečného příběhu. Můžeme je zařadit do každého předmětu, stupně vzdělávání či druhu škol. A hlavně je to zpestření výuky, které dnešní žáci a studenti potřebují. Záleží na každém učiteli, který film či seriál zařadí. Je to jen a jen na jeho rozhodnutí, jakým způsobem ozvláštnit a zpestřit své vyučovací hodiny. Zpětná vazba na sebe nenechá dlouho čekat. Prakticky hned po výuce může pozorovat reakce žáků a studentů, zda zvolil správně a případně dle názorů žáků a studentů výběr upravit.

Pokud to neumožňují časové kapacity jednotlivých předmětů nebo přístup jednotlivých kantorů, může být toto „zpestření“ umožněno žákům a studentům formou nových, volitelných předmětů, které by právě filmovou tvorbou zprostředkovaly jinak neatraktivní témata. Doba jde dopředu a my musíme, chtě nechtě, jít s ní. Děti umí ovládat mobilní telefony či tablety lépe než dospělí, tak proč z toho neudělat něco pozitivního. Děti si nemusí na těchto zařízeních jen hrát, nebo brouzdat po internetu, tak proč je nenasměřovat k využívání i pro vzdělávací účely.

A pokud vejde v platnost revize RVP a s ní nové průřezové téma Člověk a digitální svět, nic jiného, nám učitelům, nezbude. A proto začneme s filmovou výchovou a půjdeme i dál. Jelikož digitální svět nás čeká.

8. Bibliografie

- ASOCIACE ČESKÝCH FILMOVÝCH KLUBŮ [online]. [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <http://www.acfk.cz/o-nas/o-acfk/>
- ASOCIACE ČESKÝCH FILMOVÝCH KLUBŮ Cesta do školy. [online]. Copyright ©2013 [cit. 16.04.2019]. Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKewjU_IzMg8XeAhUN1xoKHcVSAKUQFjAAegQICRAC&url=http%3A%2F%2Fwww.acfk.cz%2Fsoubory%2Ffilmy%2Fcesta-do-skoly%2Fcesta-do-skoly-material-pro-ucitele.doc&usg=AOvVaw29qsnzrmHBUoMQOrB1TSFG
- ASOCIACE ČESKÝCH FILMOVÝCH KLUBŮ. *Film a škola* [online]. nextWEB, 2010 [cit. 2018-10-26]. Dostupné z: <http://www.filmaskola.cz/>
- BAUMANN, Bedřich.: *Velmoc v zádech učitele*. Film a doba. Praha: Orbis. 1963
- BEDNAŘÍK, Pavel. *Filmová/audiovizuální výchova v ČR 2017. Filmová/audiovizuální výchova*. Kreativní Evropa Media, 2017, 10.
- ČESÁLKOVÁ, Lucie. *Film před tabulí: idea školního filmu v prvorepublikovém Československu*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2010, 178 s. ISBN 978-80-86729-57-2.
- ČIHÁK, . *Filmová výchova*. Metodický portál: Články [online]. 15. 10. 2007, [cit. 2019-04-16]. Dostupný z WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/1652/FILMOVA-VYCHOVA.html>>. ISSN 1802-4785.
- DATABÁZE KNIH: DEN POTÉ. *Databáze knih: Den poté* [online]. Praha, 2004, 2004 [cit. 2019-01-14]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/den-pote-28502>
- DOLEŽALOVÁ, Jana. *Jazyková a literární gramotnost v předškolním věku* [online]. Zlín, 2018 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <https://fhs.utb.cz/?mdocs-file=10360>
- DVOŘÁKOVÁ, Tereza. *Film jako předmět výuky a výchovy dětí a mládeže před rokem 1989*. Cinepur 14, 2006, č. 49,
- ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA. Chicago: W. Benton, 1971. 24 sv.
- ERBEN, KAREL JAROMÍR. *Kytice*. 2. vydání (v Nakladatelství SUN). Říčany: Sun, 2015. 155 stran. ISBN 978-80-7371-906-7.
- ERBEN, Karel Jaromír. *Kytice*. 2. vydání (v Nakladatelství SUN). Říčany: Sun, 2015. 155 stran. ISBN 978-80-7371-906-7.

- F., CHRISTIANE, Hermann, Kai a Rieck, Horst. *My děti ze stanice ZOO*. Překlad Zuzana Soukupová. V nakl. OLDAG 7. vyd. Ostrava: OLDAG, 2015. 261 s., [32] s. obr. příl. ISBN 978-80-7411-094-8.
- FEBIOFEST - POROTA A CENY. *MEZINÁRODNÍ FILMOVÝ FESTIVAL PRAHA - FEBIOFEST S.R.O*[online]. 2017 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.febiofest.cz/o-festivalu/porota-a-ceny>
- FEBIOFEST [online]. 2017 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.febiofest.cz/o-festivalu/profil>
- FILMOVÝ KLUB KARLOVY VARY. *Projekt FILM A ŠKOLA* [online]. Copyright ©2015 [cit. 16.04.2019]. Dostupné z: Dostupné z: http://www.gymkvary.cz/sites/default/files/field_page_file/FaS-zakladni-info_0.pdf?fbclid=IwAR084ZBZqeaFnLe4VmYkATDlIzvWezU2r2Qh38ENmLtFMfOhHTc2iHaT3b0
- FRASER, Antonia. *Marie Antoinetta*. Vyd. 1. Ostrava: Domino, 2003. 556 s., [48] s. obr. příl. ISBN 80-7303-166-3.
- FUKS, Ladislav. *Spalovač mrtvol*. Vydání sedmé, v EMG čtvrté. Praha: Odeon, 2017. 141 stran. ISBN 978-80-207-1778-8.
- GILLMAN, Neil. *Vzkříšení a nesmrtelnost v židovském myšlení*. Praha: Vyšehrad, 2007. ISBN 978-80-7021-871-6.
- HABERMANNŮV MLÝN. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001- [cit. 2019-01-14]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Habermann%C5%AFv_ml%C3%BDn
- HLÁVKOVÁ, Marie. Videoart a jeho začlenění do výuky na ZŠ, ZUŠ a SŠ. Konference INSEA, Brno. 20. 11. - 22. 11. 2008. z Artslexikon.cz
- *HLAVNÍ TISKOVÁ ZPRÁVA PAF 2018*. Olomouc, 2018.
- HNÍK, Ondřej. *Hravá interpretace v hodinách čtení a literární výchovy: inspirativní materiál pro učitele literární výchovy a studenty učitelství*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 2007. ISBN 978-80-7319-067-5.
- HOMÉROS. *Homérova Ilias*. 3. vyd., nezměněný otisk druhého vydání. V Praze: Jan Laichter, 1942. XXIV - 683 - [V] s. Laichterova sbírka krásného písemnictví; Sv. 33.
- HOUSER, Pavel. *Kulturní evoluce se obejde bez výchovy*. Scienceworld [online]. Praha, 2016 [cit. 2018-11-13]. Dostupné z: <https://www.scienceworld.cz/clovek/kulturni-evoluce-se-obejde-bez-vychovy/>

- HOUŠKA, Tomáš. Škola hrou . Praha: Tomáš Houška, 1991, 270 s. ISBN 090070477
- *INSTITUT DOKUMENTÁRNÍHO FILMU* [online]. Praha [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <https://dokweb.net/databaze/organizace/about/9727c1b2-4df0-47fd-8302-9218891feb12/doc-dream-spolek-pro-podporu-dokumentarniho-filmu>
- JACHNIN, Boris. *Filmová estetická výchova*. V Praze: Filmový ústav, 1968
- KINETICKÉ UMĚNÍ. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001- [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kinetick%C3%A9_um%C4%9Bn%C3%AD#cite_note-1
- KOLLÁRIKOVÁ, Z., & PUPALA, B. (2001). *Předškolská a elementárna pedagogika*. Praha, Portál.
- KRÁTKÁ, Jana a Patrik VACEK. *Audiovizuální edukace jako součást mediální výchovy*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4684-9
- KRŠIAK, Filip a Jana KÖNIGSMARKOVÁ. *Co je a co není filmová výchova – a proč ji potřebujeme*. *EDUin* [online]. 2014 [cit. 2018-11-13]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/co-je-a-co-neni-filmova-vychova-a-proc-ji-potrebujeme/>
- *KVIFF* [online]. Karlovy Vary, 2018 [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <https://www.kviff.com/cs/o-festivalu>
- KYTICE. *Jakubisko Film s.r.o.* [online]. Praha, 2011 [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <http://www.jakubiskofilm.com/cs/movies/Kytice/>
- KYUCHIN, Kim. *Vzájemný vztah filmu a literatury Novela Bohumila Hrabala Ostře sledované vlaky a stejnojmenný film Jiřího Menzela* [online]. 2010 [cit. 2018-10-27]. Dostupné z: http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/sborniky/kongres/%C4%8Cesk%C3%A1%20literatura%20v%20intermedi%C3%A1ln%C3%AD%20perspektiv%C4%9B/015_kyuchin_kim.pdf
- MÁCHA, KAREL HYNEK. *Karla Hynka Máchy Máj*: romantická báseň. Třetí vydání. V Praze: I.L. Kober, [1926]. 32 stran.
- MÁCHA, Karel Hynek. *Karla Hynka Máchy Máj*: romantická báseň. Třetí vydání. V Praze: I.L. Kober, [1926]. 32 stran.
- MARTINUS.CZ: HABERMANNŮV MLÝN. *Martinus.cz: Habermannův mlýn* [online]. Praha [cit. 2019-01-14]. Dostupné z: <https://www.martinus.cz/?uItem=96290#description>

- MINISTERSTVO KULTURY. 2007. „Mediální a filmová výchova.“ [online] [cit. 3. 12. 2013]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/media-a-audiovize/vychova/filmova-vychova-86963/>.
- MOYES, Jojo. *Než jsem tě poznala*. Překlad Lucie Mikolajková. Vydání páté. Praha: Ikar, 2017. 406 stran. ISBN 978-80-249-3482-2.
- MŠMT ČR: filmová a audiovizuální výchova jako nový předmět, MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/filmova-a-audiovizualni-vychova-jako-novy-predmet?fbclid=IwAR2-NY1w1oSHFroIPajJGiXMO2gs6g6b1SotnXUGVv43OMVJSSnVIwhEzhc>
- NOVOTNÝ, Petr a Eva HEŘMANOVÁ. Média nová (new media, new media art). ArtsLexikon [online]. Praha, 2012 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: http://www.artslexikon.cz/index.php?title=M%C3%A9dia_nov%C3%A1
- OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. V Praze: J. Otto, 1888-1909. 28 sv.
- PAF 2013: Cena za hranice animace. *Paf* [online]. 2013 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <http://25fps.cz/2013/paf-2013-cesta-za-hranice-animace/>
- PASTOROVÁ, Markéta., TOMEK, K.: Filmová výchova ve školách? [online]. Metodický portál inspi-race a zkušenosti učitelů RVP [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/N/1510/FILMOVA-VYCHOVA-VE-SKOLACH.html/>.
- PONDĚLÍČEK, Ivo: Didaktika v zádech filmu. Film a doba. Praha: Orbis. 1963,
- PŘISPĚVATELÉ WIKIPEDIE, *Film* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2019, Datum poslední revize 1. 04. 2019, 06:41 UTC, [citováno 17. 01. 2019] <<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Film&oldid=17102760>>
- PŘISPĚVATELÉ WIKIPEDIE, *Letní filmová škola* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2018, Datum poslední revize 27. 08. 2018, 08:25 UTC, [citováno 16. 03. 2019] https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Letn%C3%AD_filmov%C3%A1_%C5%A1kola&oldid=16358570
- PŘISPĚVATELÉ WIKIPEDIE, *Nová média* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2018, Datum poslední revize 25. 04. 2018, 19:42 UTC, [citováno 13. 11. 2018]

https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Nov%C3%A1_m%C3%A9dia&oldid=16041208

- PŘÍSPĚVATELÉ WIKIPEDIE, *Přehlídka animovaného filmu* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2019, Datum poslední revize 19. 02. 2019, 14:08 UTC, [citováno 18. 03. 2019] https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=P%C5%99ehl%C3%ADka_animovan%C3%A9ho_filmu&oldid=16966033
- PŘÍSPĚVATELÉ WIKIPEDIE, *Umění* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2019, Datum poslední revize 6. 04. 2019, 18:17 UTC, [citováno 09. 02. 2019] <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Um%C4%9Bn%C3%AD&oldid=17121571>
- PŘÍSPĚVATELÉ WIKIPEDIE, *Mezinárodní festival dokumentárních filmů Ji.hlava* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2018, Datum poslední revize 19. 03. 2018, 18:43 UTC, [citováno 24. 11. 2018] https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Mezin%C3%A1rodn%C3%AD_festival_dokument%C3%A1rn%C3%ADch_film%C5%AF_Ji.hlava&oldid=17059591
- Příspěvatelé Wikisofia, *Současné umění a nová média* [online], , c2017, Datum poslední revize 18. 05. 2017, 10:54 UTC, [citováno 17. 04. 2019] https://wikisofia.cz/index.php?title=Sou%C4%8Dasn%C3%A9_um%C4%9Bn%C3%AD_a_nov%C3%A1_m%C3%A9dia&oldid=48804
- RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.[online]. Praha: MŠMT, 2013.[cit.2018-09-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/cinnosti/kurikulum-vseobecne-a-odborne-vzdelavani-a-evaluace/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>.
- ŘEŘICHOVÁ, Vlasta. Čtení a literární výchova na I. st. ZŠ: výbor textů pro seminář. Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého, 1988,
- SPÁČILOVÁ, Mirka. RECENZE: Jak je V hlavě? Když tam točí Pixar, tak hravě. IDnes.cz/Kultura [online]. Praha, 2015 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/film-televize/v-hlave-recenze.A150717_142639_filmvideo_vhaROZHLAS. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001- [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Rozhlas>

- SPALOVAČ MRTVLOU, MEZI KNIHOU A FILMEM. *Drirrův Blog* [online]. 2009 [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: <http://drirr.blog.cz/0902/spalovac-mrtvol-mezi-knihou-a-filmem>
- SPENCER, D A (1973). *The Focal Dictionary of Photographic Technologies*. Focal Press. ISBN 978-0133227192.
- STRIEBER, Whitley. *Den poté: podle stejnojmenného filmu*. Překlad Zdík Dušek. Vyd. 1. V Praze: Metafora, 2004. 238 s. ISBN 80-86518-86-8.
- SVÁTKOVÁ, Kateřina. *Letní filmová škola oznámila hlavní body programu. Uherské Hradiště letos láká na dílo von Triera*. IROZHLAS [online]. Uherské Hradiště, 2018 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura/film/letni-filmova-skola-uherska-hradiste-program-lars-von-trier_1806141756_kro
- TIEDEMANN, Claus. "Kunst" - Vorschlag einer Definition. Sportwissenschaft [online]. Praha, 2013 [cit. 2018-10-11]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20140111152520/http://www.sportwissenschaft.uni-hamburg.de/tiedemann/documents/kunstdefinition.html>
- *TISKOVÁ ZPRÁVA ANIFILM 2018*. Třeboň, 2018.
- *TISKOVÁ ZPRÁVA JIHLAVA 2018*. Jihlava, 2018.
- *TISKOVÁ ZPRÁVA ZLÍN FILM FESTIVAL 2018*. Zlín, 2018.
- TRIBE, Mark. *New media art*. Köln: Taschen, 2006, Basic art series.
- *UMĚLEC - FRANK MALINA* [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <http://www.frankmalina.com/umelecka-tvorba>
- *UMĚNÍ, UMĚLECKÁ KONCEPCE ETC.* [online]. 2013 [cit. 2018-12-19]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20140111152520/http://www.sportwissenschaft.uni-hamburg.de/tiedemann/documents/kunstdefinition.html>
- URBAN, Josef. *Habermannův mlýn*. 1. vydání. Praha: Fragment, 2016. 164 stran. ISBN 978-80-253-2729-6.
- VÝCHOVA. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-11-13]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%BDchova>
- YIRKA, Bob. Study suggests initial success in prestigious institutions key to lifelong artistic achievement. Phys.org [online]. 2018 [cit. 2019-01-09]. Dostupné z: <https://phys.org/news/2018-11-success-prestigious-key-lifelong-artistic.html>
- *ZÁVĚREČNÁ TISKOVÁ ZPRÁVA PAF 2018*. Olomouc, 2018.

- ZÍTKOVÁ, Jitka. Didaktika literární výchovy na 2. stupni základní školy 2018 [přednáška].
- ZÍTKOVÁ, Jitka. Kapitoly z didaktiky literární výchovy ve 2. - 5. Ročníku základní školy . Brno: Masarykova univerzita, 2005, ISBN 8021033274.
- ZLÍN FILM FESTIVAL. *Zlín film festival* [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://www.zlifest.cz/24816-profil-festivalu>
- ZWEIG, Stefan. *Marie Antoinetta*. Překlad Bedřich Vaníček. 2. vyd., v Panoramě 1. vyd. Praha: Panorama, 1993. 357 s. ISBN 80-7038-293-7.

9. Filmové zdroje

Asterix a Obelix ve službách Jeho Veličenstva [Astérix et Obélix: Au Service de Sa Majesté] [film]. Režie Laurent TIRARD. Francie/Španělsko/Itálie/Maďarsko, 2012.

Asterix a Obelix: Mise Kleopatry [Asterix & Obélix: Mission Cléopâtre] [film]. Režie Alain CHABAT. Francie/Německo, Virtual, 2002.

Asterix a olympijské hry [Asterix aux Jeux Olympiques] [film]. Režie Frédéric FORESTIER, Thomas LANGMANN. Francie/Německo/Španělsko/Itálie, Virtual, 2008.

Byl jednou jeden objevitel [Il était une fois les explorateurs] [TV seriál]. Režie Albert BARILLÉ. Francie, 1997.

Byl jednou jeden vesmír [Il était une fois l'Espace] [TV seriál]. Režie Albert BARILLÉ, Hideo TAKAJAŠIKI. Francie/Kanada/Japonsko, 1982.

Byl jednou jeden vynálezce [Il était une fois les découvreurs] [TV seriál]. Režie Albert BARILLÉ. Francie, 1994 - 1995.

Byl jednou jeden život [Il était une fois la vie] [TV seriál]. Režie Albert BARILLÉ. Francie, 1987.

Byl jednou jeden život [Il était une fois la vie] [TV seriál]. Režie Albert BARILLÉ. Francie, 1987.

Den poté [The Day After Tomorrow] [film]. Režie Roland EMMERICH. USA, 20th Century Fox, 2004.

Doba ledová [Ice Age] [film]. Režie Carlos SALDANHA, Chris WEDGE. USA, Blue Sky Studios, 2002.

Doba ledová 2: Obleva [Ice Age: The Meltdown] [film]. Režie Carlos SALDANHA. USA, Blue Sky Studios, 2006.

Doba ledová 3: Úsvit dinosaurů [Ice Age: Dawn of the Dinosaurs] [film]. Režie Carlos SALDANHA, Mike THURMEIER. USA, Blue Sky Studios, 2009.

Doba ledová 4: Země v pohybu [Ice Age: Continental Drift] [film]. Režie Steve MARTINO, Mike THURMEIER. USA, Blue Sky Studios, 2012.

Doba ledová 5: Mamutí drnutí [Ice Age: Collision Course] [film]. Režie Mike THURMEIER. USA, Blue Sky Studios, 2016.

Dost [Enough] [film]. Režie Anna MANTZARIS. Velká Británie, 2017.

Habermannův mlýn [film]. Režie Juraj HERZ. Česko/Německo/Rakousko, 2010.

Hačikó – příběh psa [Hachiko: A Dog's Story] [film]. Režie Lasse HALLSTROM. USA/Velká Británie, Walt Disney Pictures, 2008.

Hurá na borůvky! [Blueberry Hunt] [film]. Režie Kateřina KARHÁNKOVÁ, Alexandra MÁJOVÁ. Česko, 2017.

Jáchyme, hod' ho do stroje! [film]. Režie Oldřich LIPSKÝ. Československo, 1974.

Ječná pole za horami [Barley Fields on the Other Side of the Mountain] [film]. Režie Tian TSERING. Velká Británie, 2017.

Kytice [film]. Režie F. A. BRABEC. Podle literární předlohy K. J. ERBENA. Česko, 2000.

Máj [film]. Režie F. A. BRABEC. Podle literární předlohy K. H. MÁCHY. Česko, 2008.

Manivald [film]. Režie Chintis LUNDGREN. Estonsko/Chorvatsko, 2017.

Marečku, podejte mi pero! [film]. Režie Oldřich LIPSKÝ. Československo, 1976.

Marie Antoinetta [Marie Antoinette] [film]. Režie Sofie COPPOLA. USA, A24, 2006.

My děti ze stanice zoo [Christiane F. – Wir Kinder vom Bahnhof Zoo] [film]. Režie Uli EDEL. Západní Německo, 1981.

Než jsem tě poznala [Me Before You] [film]. Režie Thea SHARROCK. Podle literární předlohy Jojo MOYES. USA, Metro-Goldwyn-Mayer, 2016.

Obchod na korze [The Shop on Main Street] [film]. Režie Ján KADÁR, Elmar KLOS. Československo, 1965.

Planeta Česko [Wilder Than Wilderness] [film]. Režie Marián POLÁK. Česko, 2017.

Přání k máni [The Third Wish] [film]. Režie Vít KARAS. Česko, 2017.

Skončím prostě na ulici [Bandoe saleoriratda] [film]. Režie Yong-sun LEE. Jižní Korea, 2017.

Souboj pohlaví [Battle of the Sexes][film]. Režie Jonathan DAYTON, Valerie FARIS. USA/Velká Británie, 2017.

Spalovač mrtvol [film]. Režie Juraj HERZ. Podle literární předlohy Ladislava Fukse. Československo, 1968.

Supa Modo [Supa Modo] [film]. Režie Likarion WAINAINA. Německo/Keňa, 2018.

Troja [Troy] [film]. Režie Wolfgang PETERSEN. Podle literární předlohy HOMÉRA. USA/Malta/Velká Británie, Shepperton, 2004.

V hlavě [Inside Out] [film]. Režie Pete DOCTOR, Ronaldo Del CARMEN. USA, Pixar, 2015.

Večírek [The Party][film]. Režie Sally POTTER. Velká Británie, 2017.

Zázračná planeta [Planet Earth] [TV seriál]. Režie Alastair FOTHERGILL. Velká Británie, BBC Earth Films, 2006.

Živitel [The Breadwinner] [film]. Režie Nora TWOMEY. Kanada/Irsko/Lucembursko, 2017.

10. Seznam obrázků

Obr. 1 Dceřina kletba Zdroj: google.com.....	34
Obr. 2 Máj (2008) Zdroj: Google.com	36
Obr. 3 V hlavě Zdroj: Spáčilová, 2015.....	38
Obr. 4 Hačiko Zdroj: Blesk.cz.....	40
Obr. 5 Byl jednou jeden život Zdroj: google.com.....	42
Obr. 6 Doba ledová – Veverka Zdroj: CSFD.cz	44
Obr. 7 Doba ledová - hlavní postavy Zdroj: CSFD.cz	44
Obr. 8 Troja Zdroj: google.com	47
Obr. 9 Asterix a Olympijské hry Zdroj: google.com.....	49
Obr. 10 Spalovač mrtvol Zdroj: Csfid.cz	52
Obr. 11 Marečku, podejte mi pero! Zdroj: csfd.cz	54
Obr. 12 My děti ze stanice Zoo Zdroj: google.com	56
Obr. 13 Než jsem tě poznala Zdroj: csfd.cz	58
Obr. 14 Zázračná planeta zdroj: google.com.....	59
Obr. 15 Den poté (2004) Zdroj: google.com.....	61
Obr. 16 Habermannův mlýn Zdroj: google.com	63
Obr. 17 Marie Antoinetta (2006) Zdroj: Csfid.cz.....	65
Obr. 18 Logo MFDF Ji.hlava Zdroj:google.com	68
Obr. 19 Logo Zlín film festivalu Zdroj.: Film festival Zlín	71
Obr. 20 Logo Letní filmová škola Uherské Hradiště Zdroj: Závěrečná tisková zpráva LFS 2018.....	74
Obr. 21 Anifilm 2018 Zdroj: Tisková zpráva Anifilm 2018	76
Obr. 22 Logo FEBIOFEST Zdroj: FEBIOFEST.....	78
Obr. 23 PAF Olomouc Zdroj: Hlavní tisková zpráva PAF 2018	80

11. Seznam příloh

Příloha č. 1 Návrh přípravy na hodinu Českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol

Příloha č. 2 Návrh přípravy na hodinu Občanské výchovy na druhém stupni základních škol

Příloha č. 3 Návrh přípravy na hodinu Přírodopis na druhém stupni základních škol

Příloha č. 4 Návrh přípravy na hodinu Dějepisu na druhém stupni základních škol

Příloha č. 5 Návrh přípravy na hodinu Českého jazyka a literatury na středních školách

Příloha č. 6 Návrh přípravy na hodinu Občanské výchovy na středních školách

Příloha č. 7 Návrh přípravy na hodinu Přírodopis na středních školách

Příloha č. 8 Návrh přípravy na hodinu Dějepisu na středních školách

12.Přílohy

Příloha č. 1 Návrh přípravy na hodinu Českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol

Příprava na hodinu					
Název předmětu:		Český jazyk a literatura			
téma hodiny:		České národní obrození, romantismus, 19. století - autoři Erben, Němcová			
Obsah učiva:	klíčová slova	sběratelství pohádek, balad, lidová poezie, národní obrození, romantismus,			
	okruhy ke zkoušce	Autoři K. J. Erben, B. Němcová - jejich život a tvorba			
Průběh hodiny		Časová náročnost (cca min.)	způsob prezentace	použité pomůcky	poznámky
	Zahájení	1	ústní, název hodiny na tabuli	tabule	
	cíle hodiny	2	ústní, stručné body na tabuli	tabule	
	motivace studentů	3	ústní	-	Důležité období v české literatuře, literatura o běžném životě a vztazích mezi lidmi - přirovnání ke stávajícím vztahům
	shrnutí předchozího učiva	10	ústní, diskuse	-	preromantismus v Čechách, hlavní autoři, klíčová díla
	Nové učivo	20			K .J .Erben, B. Němcová
	inspirace - výukové metody či formy - oživení	5	video	ukázka balady <i>Dceřina kletba</i> ,	rozbor prezentace balady ve filmu
	shrnutí nového učiva	3	ústní + tabule		důležité body ze života, Klíčová díla
	závěr/ukončení	1	ústní		"na shledanou příští hodinu"
Literatura	Jindráčková, Michaela. <i>Hravá literatura 8: učebnice pro 8. ročník ZŠ a víceletá gymnázia</i> . 1. vydání. Praha: Taktik, 2016. 48 stran. ISBN 978-80-87881-01-9.				
	Aberlová, Jitka et al. <i>Hravá literatura 8: pracovní sešit pro 8. ročník ZŠ a víceletá gymnázia</i> . 2. vydání. Praha: Taktik, 2018. 67 stran. ISBN 978-80-7563-163-3.				
	Němcová, Božena. <i>Babička: obrazy venkovského života</i> . V Praze: Státní nakladatelství, 1935. 240 s. Kytice; sv. 22.				
	Erben, Karel Jaromír. <i>Kytice</i> . 2. vydání (v Nakladatelství SUN). Říčany: Sun, 2015. 155 stran. ISBN 978-80-7371-906-7.				

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha č. 2 Návrh přípravy na hodinu Občanské výchovy na druhém stupni základních škol

PŘÍPRAVA NA HODINU					
Název předmětu:		Občanská výchova			
téma hodiny:		Emoce - temperament			
Obsah učiva:	klíčová slova	emoce, temperament, chování, živly, vnitřní podněty, vztahy			
	okruhy ke zkoušce	jednotlivé emoce, popis emocí, temperament, jeho rozdělení a opět popis, známí vědci			
Průběh hodiny		Časová náročnost (cca min.)	způsob prezentace	použité pomůcky	poznámky
	Zahájení	1	ústní, název hodiny na tabuli	tabule	
	cíle hodiny	2	ústní, stručné body na tabuli	tabule	bližší rozbor jednotlivých druhů temperamentu - emocí
	motivace studentů	3	ústní	-	Nedílná součást každého z nás, vhodné znát pro další jednání s lidmi
	shrnutí předchozího učiva	10	ústní, diskuse se studenty	-	lidské chování a jeho vliv
	Nové učivo	10			emoce - verbální a neverbální projevy, příčiny a následky emotivního chování
	inspirace - výukové metody či formy - oživení	15	video	Film <i>V hlavě</i> , ukázka z "řídícího centra" dívky	ukázka jednotlivých emocí ve filmu <i>V hlavě</i> - jak reagují, jak si je lze představit
	shrnutí nového učiva	3	ústní + tabule		rozdíly mezi emocemi, jaké jsou podněty, příčiny a následky
	závěr/ukončení	1	ústní		"na shledanou příští hodinu"
Literatura		Eller, Helmut. <i>Čtyři temperamenty: příručka pro školu i život</i> . Hranice: Fabula, 2011. 183 s. ISBN 978-80-86600-86-4.			
		Nakonečný, Milan. <i>Lidské emoce</i> . Vyd. 1. Praha: Academia, 2000. 335 s. ISBN 80-200-0763-6.			

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha č. 3 Návrh přípravy na hodinu Přírodopis na druhém stupni základních škol

PŘÍPRAVA NA HODINU					
Název předmětu:		Přírodopis			
téma hodiny:		Srdce			
Obsah učiva:	klíčová slova	orgány, srdce, krev, kyslík, první pomoc			
	okruhy ke zkoušce	srdce, jeho funkce, části, principy fungování			
Průběh hodiny		Časová náročnost (cca min.)	způsob prezentace	použité pomůcky	poznámky
	Zahájení	1	ústní, název hodiny na tabuli	tabule	
	cíle hodiny	1	ústní, stručné body na tabuli	tabule	Seznámení s nejdůležitějším orgánem lidského těla
	motivace studentů	1	ústní	-	Srdce je jeden z nejdůležitějších orgánů lidského těla, bez něj nejde žít
	shrnutí předchozího učiva	5	ústní, diskuse se studenty	-	lidské orgány
	Nové učivo	10			Srdce, jeho funkce, krevní oběh
	inspirace - výukové metody či formy - oživení	25	video	<i>Byl jednou jeden život - díl č. 7 Srdce</i>	
	shrnutí nového učiva	1	ústní + tabule		
	závěr/ukončení	1	ústní		
Literatura		Harris, Nicholas. <i>Lidské tělo</i> . Říčany u Prahy: Junior, ©2008. 23 s. Tajemství světa. ISBN 978-80-7267-327-8.			

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 4 Návrh přípravy na hodinu Dějepisu na druhém stupni základních škol

PŘÍPRAVA NA HODINU					
Název předmětu:		Dějepis			
téma hodiny:		Starověké Řecko			
Obsah učiva:	klíčová slova	Troja, Trojský kůň, válka, mytologie, Homér, Ilias, Řecko, hrdinové, báje			
	okruhy ke zkoušce	popsat starověké Řecko, život a společnost			
Průběh hodiny		Časová náročnost (cca min.)	způsob prezentace	použité pomůcky	poznámky
	Zahájení	1	ústní, název hodiny na tabuli	tabule	
	cíle hodiny	2	ústní, stručné body na tabuli	tabule	Řecké dějiny
	motivace studentů	3	ústní	-	
	shrnutí předchozího učiva	5	ústní, diskuse se studenty	-	Egypt
	Nové učivo	15			Starověké Řecko, trojské války, tehdejší božstva a mytologii, významné památky
	inspirace - výukové metody či formy - oživení	15	video	ukázka filmu <i>Troja</i>	Prezentace tehdejšího odívání, chování, tehdejší bitvy a pověsti o trojském koni
	shrnutí nového učiva	3	ústní + tabule		V bodech vypsány důležité okruhy - Troja, Řecko, hrdinové, mytologie
	závěr/ ukončení	1	ústní		
Literatura		Čapka, František a Lunerová, Jitka. <i>Dějepis I.: náměty pro tvořivou výuku</i> . 1. vyd. Praha: Scientia, 2008- . sv. ISBN 978-80-86960-38-8			
		O'Brien, Donough. <i>Osudová místa: A-Z míst, jež získala slávu (nebo neblahou proslulost) v důsledku zvrátů osudu</i> . 1. vyd. Praha: Olympia, 2005. 187 s. ISBN 80-7033-931-4.			

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 5 Návrh přípravy na hodinu Českého jazyka a literatury na středních školách

PŘÍPRAVA NA HODINU					
Název předmětu:		Český jazyk a literatura			
téma hodiny:		Rétorika - přednes básně			
Obsah učiva:	klíčová slova	Neverbální a verbální komunikace, gesta, mimika, přednes			
	okruhy ke zkoušce	verbální a neverbální komunikace, řeč těla			
Průběh hodiny		Časová náročnost (cca min.)	způsob prezentace	použité pomůcky	poznámky
	Zahájení	1	ústní, název hodiny na tabuli	tabule	
	cíle hodiny	2	ústní, stručné body na tabuli	tabule	Správný a špatný přednes básně
	motivace studentů	3	ústní	-	Správný přednes je základem komunikace
	shrnutí předchozího učiva	10	ústní, diskuse se studenty	-	Verbální komunikace, intonace, hlasitost projevu
	Nové učivo	20			Přednes básně, časté chyby a nedostatky při přednesu, tipy pro snazší zapamatování a přednes
	inspirace - výukové metody či formy - oživení	5	video	ukázka z filmu <i>Marečku podejte mi pero!</i>	Student Kroupa přednáší báseň "Jak lvové bijme o mříže" od J. Nerudy
	shrnutí nového učiva	3	ústní + tabule		
	závěr/ukončení	1	ústní		
Literatura		HAMAN, Aleš. "Jan Neruda". In: OPELÍK, Jiří (red.). <i>Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce</i> . 3. M-Ř. 1. vyd. Praha: Academia, 2000, s. 493-502. ISBN 80-200-0708-3			
		Allhoff, Dieter-W. a Allhoff, Waltraud. <i>Rétorika a komunikace</i> : 14. vydání. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 199 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2283-2			
		Tinková, Eva. <i>Rétorika, aneb, Řeč jako nástroj: praktický průvodce řečí těla a verbální komunikací</i> . Vyd. 1. [Kralice na Hané]: Computer Media, 2010. 136 s. ISBN 978-80-7402-074-2.			

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 6 Návrh přípravy na hodinu Občanské výchovy na středních školách

PŘÍPRAVA NA HODINU					
Název předmětu:		Občanská výchova			
téma hodiny:		přístup a chování k handicapovaným			
Obsah učiva:	klíčová slova	Ochrnutí, plegie, paréza, handicap, eutanazie			
	okruhy ke zkoušce	handicap, druhy, vliv na chování			
Průběh hodiny		Časová náročnost (cca min.)	způsob prezentace	použité pomůcky	poznámky
	Zahájení	1	ústní, název hodiny na tabuli	tabule	
	cíle hodiny	1	ústní, stručné body na tabuli	tabule	chování k handicapovaným, přístup k nim, řešení situací s nimi,
	motivace studentů	3	ústní	-	Každý by se měl zamyslet nad tím, jaký má život a neodsuzovat lidi jen podle vzhledu, rasy, handicapu apod.
	shrnutí předchozího učiva	5	ústní, diskuse se studenty	-	legislativní podklad pro znevýhodněné, sociální dávky
	Nové učivo	10	diskuse se studenty, prezentace		druhy handicapů, přístup a chování k lidem s H.
	inspirace - výukové metody či formy - oživení	20	video	Ukázka filmu <i>Než jsem tě poznal</i>	prezentace, jak může po nehodě osoba skončit, jaká je kvalita života, možnosti jejího zlepšení apod.
	shrnutí nového učiva	3	ústní + tabule		
	závěr/ukončení	1	ústní		
Literatura		SLOWÍK, Josef. <i>Speciální pedagogika</i> . Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3.			

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 7 Návrh přípravy na hodinu Přírodopis na středních školách

PŘÍPRAVA NA HODINU					
Název předmětu:		Přírodopis			
téma hodiny:		Změny klimatu			
Obsah učiva:	klíčová slova	přírodní katastrofy, změna klimatu,			
	okruhy ke zkoušce	ekologie, podnebí, klimatické změny, katastrofy			
Průběh hodiny		Časová náročnost (cca min.)	způsob prezentace	použité pomůcky	poznámky
	Zahájení	1	ústní, název hodiny na tabuli	tabule	
	cíle hodiny	1	ústní, stručné body na tabuli	tabule	Globální změny na Zemi
	motivace studentů	1	ústní	-	péče o svět, uchování života pro další generace
	shrnutí předchozího učiva	5	ústní, diskuse se studenty	-	vliv jedince na vývoj země
	Nové učivo	20			klimatické změny, globální oteplování, vliv a důsledky chování lidí ve vztahu ke klimatu
	inspirace - výukové metody či formy - oživení	15	video	ukázka filmu <i>Den poté</i>	
	shrnutí nového učiva	3	ústní + tabule		
	závěr/ukončení	1	ústní		
Literatura		Smil, Vaclav. <i>Globální katastrofy a trendy: příštích padesát let.</i> Překlad Pavel Kaas. Vydání první. Praha: Kniha Zlin, 2017. 423 stran. Tema; svazek 26. ISBN 978-80-7473-528-8.			

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 8 Návrh přípravy na hodinu Dějepisu na středních školách

PŘÍPRAVA NA HODINU					
Název předmětu:		Dějepis			
téma hodiny:		Francie 18. století, Velká francouzská revoluce			
Obsah učiva:	klíčová slova	Marie Antoinetta, Ludvík XVI., Francie, Velká francouzská revoluce, moc			
	okruhy ke zkoušce	Marie Antoinetta, Ludvík XVI., Francie, Velká francouzská revoluce, moc			
Průběh hodiny		Časová náročnost (cca min.)	způsob prezentace	použité pomůcky	poznámky
	Zahájení	1	ústní, název hodiny na tabuli	tabule	
	cíle hodiny	1	ústní, stručné body na tabuli	tabule	seznámení studentů s kroky vedoucí k Velké francouzské revoluci
	motivace studentů	1	ústní	-	Zásadní období pro přechod a vývoj stávající demokracie
	shrnutí předchozího učiva	5	ústní, diskuse	-	Rusko - Kateřina II.
	Nové učivo	20			Velká francouzská revoluce, Dcera Marie Terezie, provdaná do cizí země za Ludvíka XVI., rozmařilý život a změny v dějinách Francie
	inspirace - výukové metody či formy - oživení	15	video		ukázka z filmu Marie Antoinetta - prezentace rozmařilého života M.A.; způsob oblékání, architektury, chování
	shrnutí nového učiva	3	ústní + tabule		
	závěr/ukončení	1	ústní		
Literatura	Hlavačka, Milan a Čornej, Petr. Dějepis pro gymnázia a střední školy. 3, Novověk. Druhé vydání. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2017. 175 stran. ISBN 978-80-7235-596-9.				
	Hroch, Miroslav a Kubišová, Vlasta. Velká francouzská revoluce a Evropa: 1789-1800. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1990. 532 s. Členská knižnice. ISBN 80-205-0151-7.				

Zdroj: Vlastní zpracování